

MINUTA

Întâlnirii reprezentanților Consiliului Superior al Magistraturii cu președinții secțiilor civile ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel

29 iunie 2018

În data de 29 iunie 2018 a avut loc, la sediul Institutului Național al Magistraturii, *Întâlnirea reprezentanților Consiliului Superior al Magistraturii cu președinții secțiilor civile ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel*, în care au fost dezbătute probleme de drept ce au generat practică neunitară în materie civilă.

Dezbaterile au fost moderate de către doamna Delia Narcisa THEOHARI, doamna Andreea POPESCU și doamna Gabriela FLORESCU, judecători la Curtea de Apel București și formatori ai Institutului Național al Magistraturii în cadrul catedrei de Drept civil și Drept procesual civil, respectiv catedrei de Dreptul Uniunii Europene.

Curțile de apel au fost reprezentate, în principal, de președinții secțiilor civile sau de judecători din cadrul aceluiași secții.

Din partea Consiliului Superior al Magistraturii a participat doamna judecător Evelina OPRINA, iar din partea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Biroul de recursuri civile în interesul legii, a participat doamna procuror Diana BERLIC.

PROBLEMELE DE DREPT SUPUSE DEZBATERII¹

I. DREPT PROCESUAL CIVIL

A. TAXE JUDICIARE DE TIMBRU

1. Titlul problemei de drept:

Taxa judiciară de timbru pentru cererile având ca obiect rezilierea contractelor de închiriere sau de concesiune, atunci când aceste acțiuni sunt formulate de unitățile administrativ-teritoriale.²

Materia: civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

¹ Prezenta minută este redactată în formatul impus de prevederile Hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii nr. 148/19.03.2015.

² Curtea de Apel Galați.

Institutul Național al Magistraturii

B-dul Regina Elisabeta, Nr. 53, Sector 5

Tel.: +40 (21) 310.21.10 Fax: +40 (21) 311.02.34

www.inm-lex.ro

Obiect ECRIS: reziliere act juridic

Acte normative incidente: art. 8 alin. (1) lit. c), art. 30 din O.U.G. nr. 80/2013, art. 2 alin. (1) pct. 3, pct. 56 și pct. 58, lit. A pct. 9 lit. c) din cap. II al anexei 1 din Legea nr. 273/2006, art. 1 pct. 6 lit. i) din Legea nr. 215/2001

Cuvinte cheie: taxă de timbru, reziliere contract de închiriere sau de concesiune, unități administrativ-teritoriale, venituri publice, instituții publice.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 30 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, sunt scutite de taxă judiciară de timbru acțiunile și cererile, inclusiv căile de atac formulate, potrivit legii, (...) de instituții publice, indiferent de calitatea procesuală a acestora, când au ca obiect venituri publice.

Pentru a beneficia de scutirea reglementată de art. 30 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013 trebuie îndeplinite cumulativ două condiții:

- a) cererea să fie formulată de o instituție publică;
- b) cererea să aibă ca obiect venituri publice.

În ceea ce privește prima condiție, art. 30 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013 nu introduce vreo distincție între instituțiile publice centrale și cele locale, ambele beneficiind, în condițiile enunțate, de scutirea specificată.

Art. 2 alin. (1) pct. 3 din Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale include, în denumirea generică de instituții publice locale, comunele, orașele, municipiile, sectoarele municipiului București, județele, municipiul București, instituțiile și serviciile publice din subordinea acestora, cu personalitate juridică, indiferent de modul de finanțare a activității acestora.

Potrivit art. 1 pct. 6 lit. i) din Legea administrației publice locale nr. 215/2001, unitățile administrativ-teritoriale sunt comunele, orașele și județele; în condițiile legii, unele orașe pot fi declarate municipii. Aceeași reglementare există și în cuprinsul art. 2 alin. (1) pct. 56 din Legea nr. 273/2006 ce enumeră unitățile administrativ-teritoriale ca fiind comunele, orașele, municipiile și județele.

Din coroborarea acestor texte legale rezultă că unitățile administrativ-teritoriale sunt instituții publice locale, prima condiție impusă de art. 30 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013 fiind îndeplinită.

În ceea ce privește cea de-a doua condiție, în conformitate cu art. 30 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013, în înțelesul acestei ordonanțe de urgență, în categoria venituri publice se includ, printre altele, veniturile bugetelor locale.

Pentru a fi incident art. 30 din O.U.G. nr. 80/2013, obiectul cererii trebuie să fie reprezentat de o pretenție bănească ce constituie un venit public aparținând unității administrativ-teritoriale, rezilierea contractului de închiriere sau de concesiune neincluzându-se în noțiunea de pretenție bănească.

Prin urmare, cererile având ca obiect rezilierea contractelor de închiriere sau de concesiune, atunci când aceste acțiuni sunt formulate de unitățile administrativ-teritoriale, nu sunt scutite de plata taxei judiciare de timbru, în temeiul art. 30 din O.U.G. nr. 80/2013.

Incidența textului legal în discuție s-ar putea eventual ridica în ipoteza cererilor formulate de unitățile administrativ-teritoriale având ca obiect plata chiriei sau, după caz, a redevenței, problemă ce va fi analizată în continuare.

Pentru a fi scutită această din urmă cerere de plata taxei judiciare de timbru este necesar ca redevența și chiria să se înscrie în veniturile bugetelor locale.

Potrivit art. 2 alin. (1) pct. 58 din Legea nr. 273/2006, prin venituri bugetare se înțeleg resursele bănești care se cuvin bugetelor prevăzute la art. 1 alin. (2) lit. a)-c), după caz, în baza unor prevederi legale, formate din impozite, taxe, contribuții, alte vărsăminte, alte venituri, cote defalcate din unele venituri ale bugetului de stat, precum și cele prevăzute la art. 5 alin. (1) lit. b)-d).

La art. 1 alin. (2) lit. c) din același act normativ, la care face trimitere articolul specificat anterior, este prevăzut venitul bugetelor locale ale comunelor, orașelor, municipiilor, sectoarelor municipiului București, județelor și municipiului București.

În conformitate cu art. 5 alin. (1) din lege, veniturile bugetare locale se constituie din:

- a) venituri proprii, formate din: impozite, taxe, contribuții, alte vărsăminte, alte venituri și cote defalcate din impozitul pe venit;
- b) sume defalcate din unele venituri ale bugetului de stat;
- c) subvenții primite de la bugetul de stat și de la alte bugete;
- d) donații și sponsorizări;
- e) sume primite de la Uniunea Europeană și/sau alți donatori în contul plăților efectuate și prefinanțări.

Potrivit lit. A pct. 9 lit. c) din cap. II al anexei 1 din lege, veniturile din concesiuni și închirieri fac parte din veniturile din proprietate ce constituie venituri proprii în bugetele proprii ale comunelor, orașelor, municipiilor, sectoarelor municipiului București și al municipiului București. De altfel și art. 4 alin. (1) din Legea nr. 219/1998 privind regimul concesiunilor, stabilește că redevența obținută prin concesionare se face venit la bugetul de stat sau la bugetele locale, după caz. Totodată, potrivit art. 16 alin. (1) din Legea nr. 213/1998, sumele încasate din închirierea sau din concesionarea bunurilor proprietate publică se fac, după caz, venit la bugetul de stat sau la bugetele locale.

Apreciem că, în cazul unităților administrativ-teritoriale, și veniturile proprii, în care se includ veniturile din concesiuni și închirieri, sunt venituri la bugetul local în sensul art. 2 alin. (1) pct. 58 din Legea nr. 273/2006, motiv pentru care dacă cererea are ca obiect plata chiriei sau a redevenței atunci aceasta este scutită de plata taxei judiciare de timbru, în temeiul art. 30 din O.U.G. nr. 80/2013.

Cu referire la taxa judiciară de timbru aplicabilă cererilor având ca obiect rezilierea contractelor de închiriere sau de concesiune, promovate de unitățile administrativ-teritoriale, apreciem că aceasta este în cuantum de 100 lei, potrivit art. 8 alin. (1) lit. c) din O.U.G. nr. 80/2013, în temeiul considerentelor ce vor fi expuse în continuare.

Dat fiind caracterul de acte juridice cu executare succesivă, rezilierea contractelor de închiriere și concesiune operează numai pentru viitor, potrivit art. 1.554 alin. (3) C. civ., astfel încât prestațiile deja executate în temeiul lor sunt menținute și, ca atare, dreptul ce se tinde a fi valorificat prin promovarea acțiunii în rezilierea acestor acte juridice nu poate privi prestațiile specificate, neexistând posibilitatea repunerii părților în situația anterioară.

Astfel, ca regulă, în ipoteza în care cererea este formulată de unitatea administrativ teritorială, în calitate sa de proprietar/concedent, dreptul pe care aceasta tinde să și-l valorifice prin promovarea acțiunii vizează restituirea bunului în folosință proprie (redobândirea în patrimoniu a dreptului de folosință).

Aplicându-se criteriul dreptului ce se tinde a fi protejat, s-ar putea susține că taxa de timbru s-ar raporta la contravaloarea folosinței bunului aferentă perioadei cuprinse între data introducerii cererii și data epuizării duratei contractului, respectiv la cuantumul chiriilor/redevențelor aferente perioadei menționate.

Cu toate acestea, dacă avem în vedere data când hotărârea judecătorească de declarare a rezilierii produce efecte, și anume momentul rămânerii ei definitive, concluzia de netăgăduit este aceea că prestațiile aferente intervalului de timp cuprins între momentul introducerii cererii și cel al rămânerii definitive a hotărârii judecătorești nu sunt supuse restituirii. Ca atare, *de plano*, nu s-ar putea susține că dreptul ce se tinde a fi valorificat acoperă intervalul de timp pentru care legea însăși nu conferă protecție.

Argumentele menționate ne determină să nuanțăm soluția descrisă anterior, apreciind că nu se poate face abstracție de împrejurarea că dreptul ce se tinde a fi protejat pentru ipoteza analizată vizează perioada ulterioară rămânerii definitive a hotărârii judecătorești de declarare a rezilierii.

În raport de problema în discuție, putem distinge două ipoteze:

a) Dacă actul juridic în discuție este încheiat pe durată determinată, în ipoteza în care cererea este formulată de unitatea administrativ-teritorială, dreptul pe care aceasta tinde să și-l protejeze prin promovarea acțiunii vizează restituirea bunului în folosință proprie (redobândirea în patrimoniu a dreptului de folosință) de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești de reziliere și până la data prevăzută în contract pentru încetarea raporturilor juridice.

Evaluarea unui atare drept apare însă ca fiind cu neputință la momentul introducerii cererii de chemare în judecată, având în vedere că momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătorești depinde de durata procesului și ar putea chiar depăși data stabilită de părți pentru încetarea contractului.

De aceea, apreciem că stabilirea taxei judiciare de timbru prin raportare la contravaloarea folosinței bunului aferentă perioadei cuprinse între data introducerii cererii și data epuizării duratei contractului, respectiv la cuantumul chiriilor/redevențelor aferente perioadei menționate nu este corectă, preferabilă fiind aplicarea dispozițiilor art. 8 alin. (1) lit. c) din ordonanță, cu consecința stabilirii unei taxe judiciare de timbru în cuantum de 100 lei. Ca atare, art. 3 alin. (2) lit. a) teza I din O.U.G. nr. 80/2013 nu își dovedește eficiența în cazul de față, fiind imposibil de stabilit valoarea obiectului cererii pentru a se putea face raportarea la alin. (1) al aceluiași articol.

Soluția propusă se impune prin prisma rațiunii instituirii acestor dispoziții din ordonanță, aceea de a tranșa chestiunea taxei judiciare de timbru pentru ipoteza în care dreptul de folosință a bunului, fie el patrimonial, este cu neputință de evaluat, aspect rezultat din sintagma folosită de legiuitor privitoare la lipsa legăturii dreptului cu plata anumitor sume de bani. De asemenea, în lipsa unei dispoziții legale similare care să privească dreptul de folosință asupra altor bunuri decât cele vizate de text (închiriate sau arendate), *de lege lata*, interpretul nu are la îndemână decât aplicarea extensivă a textului, pentru identitate de rațiune, și pentru bunurile date în concesiune. Totodată, este de observat faptul că art. 8 alin. (1) lit. c) din ordonanță nu distinge după cum dreptul de folosință este un drept personal sau real.

Dacă acțiunea este compusă din două capete de cerere - reziliere contract de închiriere/concesiune și evacuare/chirie sau redevență restantă, acestea se vor taxa în mod separat, capătul al doilea al cererii neconstituind o cerere în repunerea reclamantului în situația anterioară, pentru a intra sub incidența art. 3 alin. (2) lit. a) teza II din O.U.G. nr. 80/2013.

b) Dacă contractul de închiriere este încheiat pe durată nedeterminată, niciunul dintre momentele în raport de care s-ar putea stabili valoarea obiectului cererii, menționate anterior, nu se poate fixa la data introducerii acțiunii (nici data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești de reziliere, nici data încetării convenționale a contractului). Apreciem că și în

această ipoteză, cu atât mai mult, trebuie aplicate dispozițiile art. 8 alin. (1) lit. c) din ordonanță, pentru identitate de rațiune.

Art. 31 alin. (4) din ordonanță, potrivit căruia când prin cerere se solicită acordarea unor prestații succesive, dacă durata existenței dreptului este nedeterminată, taxa de timbru se calculează la valoare, corespunzător valorii prestației anuale, considerăm că nu este incident în ipoteza dată, din moment ce cererea nu privește acordarea unor prestații succesive, ci, dimpotrivă, încetarea efectelor produse în baza contractului pentru viitor.

Astfel, art. 31 alin. (4) din ordonanță ar putea fi incident în ipoteza acțiunilor preventive prevăzute la art. 34 alin. (2) și (3) C. proc. civ. [cu excepția cererilor în executarea obligațiilor de întreținere, scutite de plata taxelor judiciare de timbru, potrivit art. 29 alin. (1) lit. c) din ordonanță].

În concluzie, opinia INM este aceea că cererile având ca obiect rezilierea contractelor de închiriere sau de concesiune, atunci când acestea sunt formulate de unitățile administrativ-teritoriale, se timbrează cu o taxă judiciară de timbru în cuantum de 100 lei, potrivit art. 8 alin. (1) lit. c) din O.U.G. nr. 80/2013, nefiind incident art. 30 din O.U.G. nr. 80/2013.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

2. Titlul problemei de drept:

Excepția netimbrării apelului. Caracterul încheierii prin care se admite excepția netimbrării unuia dintre apeluri, în condițiile în care prin aceeași încheiere nu se anulează cererea de apel, în cauză sunt formulate mai multe apeluri, iar între momentul admiterii excepției de netimbrare a apelului respectiv și pronunțarea deciziei din apel se achită taxa judiciară de timbru.³

Materia: civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: alte cauze

Acte normative incidente: art. 197, art. 235, art. 248 alin. (5), art. 424 alin. (4), art. 470 alin. (2) și alin. (3) teza finală, art. 482 C. proc. civ.

Cuvinte cheie: încheiere interlocutorie, excepție de netimbrare, apel.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 470 alin. (2) C. proc. civ., la cererea de apel se va atașa dovada achitării taxelor de timbru. Totodată, art. 470 alin. (3) teza finală stabilește că lipsa dovezii achitării taxei de timbru poate fi complinită până la primul termen de judecată la care partea a fost legal citată în apel.

Art. 482 C. proc. civ. prevede că dispozițiile de procedură privind judecata în primă instanță se aplică și în instanța de apel, în măsura în care nu sunt potrivnice celor cuprinse în prezentul capitol.

În conformitate cu art. 197 C. proc. civ., în cazul în care cererea este supusă timbrării, dovada achitării taxelor datorate se atașează cererii; netimbrarea sau timbrarea insuficientă atrage anularea cererii de chemare în judecată, în condițiile legii.

³ Curtea de Apel Constanța.

Față de cuprinsul dispozițiilor legale anterior redată rezultă că termenul limită de depunere a dovezii achitării taxei de timbru aferente cererii de apel este primul termen de judecată la care partea în sarcina în căreia s-a stabilit obligația plății taxei de timbru a fost legal citată în apel.

Întrucât dispozițiile art. 197 C. proc. civ. nu sunt potrivnice normelor ce reglementează calea de atac a apelului, rezultă că aceste dispoziții sunt aplicabile și cererii de apel, conducând la aplicarea soluției anulării cererii de apel ca netimbrată sau ca insuficient timbrată, dacă apelantul nu a făcut dovada achitării taxei de timbru în termenul legal menționat mai sus.

În concret, raportat la problema de drept ridicată, instanța de apel va admite excepția netimbrării apelului, prin încheierea de ședință, fără a decide și anularea apelului ca netimbrat, întrucât, în acest caz, ar fi fost necesară pronunțarea unei decizii, potrivit art. 424 alin. (4) C. proc. civ., și va continua judecarea celorlalte apeluri formulate în cauză.

O atare posibilitate de soluționare a cauzei rezultă din interpretarea art. 248 alin. (5) C. proc. civ., potrivit căruia încheierea prin care s-a respins excepția, precum și cea prin care, *după admiterea excepției, instanța a rămas în continuare investită* pot fi atacate numai odată cu fondul, dacă legea nu dispune altfel.

Potrivit art. 235 C. proc. civ., instanța nu este legată de încheierile premergătoare cu caracter preparatoriu, ci numai de cele interlocutorii; sunt *încheieri interlocutorii* acelea prin care, fără a se hotărî în tot asupra procesului, *se soluționează excepții procesuale*, incidente procedurale ori alte chestiuni litigioase.

Încheierea prin care se soluționează excepția de netimbrare este o încheiere interlocutorie, căci prin intermediul său s-a soluționat o excepție procesuală, iar această soluție leagă instanța de apel, nemaivând dreptul de a reveni asupra ei. Totodată, prin intermediul acestei soluții de admitere a excepției de netimbrare se întvede rezultatul procesului din perspectiva anulării apelului respectiv ca netimbrat.

Cele două hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului (*Iordache contra României* și *Weissman și alții contra României*), menționate în punctul de vedere exprimat în propunerea temei, nu vizează ipoteza prezentată, rațiunile pentru care s-a reținut încălcarea art. 6 din Convenția europeană în cele două cauze fiind diferite. În concret, în primul caz a fost avută în vedere situația deosebită în care se afla reclamantul (încarcerat, lipsit de mijloace proprii de achitare a taxei de timbru, miza ridicată a procesului, valoarea considerabilă a taxei judiciare de timbru) ce impunea informarea acestuia despre consecințele neîndeplinirii obligației de plată a taxei de timbru și despre dreptul său de a beneficia de ajutor public judiciar, iar în cel de al doilea caz, quantumul ridicat al tuturor cheltuielilor procesului.

De asemenea, nu se pune problema admiterii unei eventuale cereri de repunere a apelantului în termenul de achitare a taxei judiciare de timbru, dacă aceasta a fost formulată după pronunțarea unei soluții în cauză asupra acestui aspect.

În concluzie, opinia INM este aceea că încheierea prin care s-a admis excepția de netimbrare a unuia dintre apelurile formulate în cauză este o încheiere interlocutorie, instanța de apel nemaivând dreptul de a reveni asupra ei, chiar dacă apelantul face dovada achitării taxei judiciare de timbru între momentul admiterii excepției de netimbrare, prin încheiere, și cel al anulării apelului ca netimbrat, prin decizie.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

B. COMPETENȚĂ

3. Titlul problemei de drept:

Modul de investire a instanței stabilite în urma soluționării cererii de strămutare în cazul prevăzut de art. 145 alin. (2) teza finală C. proc. civ.⁴

Materia: civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: strămutare

Acte normative incidente: art. 144 alin. (3) și art. 145 alin. (2) teza finală, art. 429 C. proc. civ.

Cuvinte cheie: strămutare, desființarea de drept a hotărârii pronunțate, investire instanță în urma strămutării.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Subiectul temei privește ipoteza în care cererea de strămutare a fost admisă, nu s-a dispus suspendarea judecării procesului cu soluționarea căruia a fost investită instanța de la care s-a cerut strămutarea, iar aceasta a pronunțat o hotărâre judecătorească în cauză, desființată de drept prin efectul admiterii cererii de strămutare. În acest context, problema ridicată este cea a modului concret de investire a instanței desemnate în urma strămutării.

Potrivit art. 145 alin. (1) C. proc. civ., în caz de admitere a cererii de strămutare, curtea de apel trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa; Înalta Curte de Casație și Justiție va strămuta judecarea cauzei la una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța de la care se cere strămutarea.

În conformitate cu alin. (2) al aceluiași articol, hotărârea va arăta în ce măsură actele îndeplinite de instanță înainte de strămutare urmează să fie păstrate; în cazul în care instanța de la care s-a dispus strămutarea a procedat între timp la judecarea procesului, hotărârea pronunțată este desființată de drept prin efectul admiterii cererii de strămutare.

De asemenea, potrivit art. 144 alin. (3) C. proc. civ., instanța de la care s-a cerut strămutarea va fi încunoștințată, de îndată, despre admiterea sau respingerea cererii de strămutare.

Apreciem că, în aplicarea art. 144 alin. (3) C. proc. civ., instanța care a admis cererea de strămutare va dispune emiterea unei adrese către instanța de la care s-a dispus strămutarea, prin care o va încunoștința cu privire la admiterea cererii de strămutare, indicând, totodată, instanței respective să înainteze dosarul instanței desemnate în urma admiterii cererii de strămutare.

Primind adresa respectivă, completul care a pronunțat hotărârea judecătorească va dispune, prin rezoluție aplicată pe adresa respectivă, emiterea, la rândul său, a unei adrese către instanța investită în urma admiterii cererii de strămutare, prin care i se va înainta acesteia din urmă dosarul în vederea soluționării.

Este de menționat faptul că prin desființarea de drept a hotărârii judecătorești pronunțate de instanța de la care s-a cerut strămutarea, se consideră că procesul nu a fost judecat, neavând loc o dezinvestire a instanțelor judecătorești de soluționarea cererilor deduse judecării în accepțiunea art. 429 C. proc. civ.

⁴ Curtea de Apel Bacău.

De asemenea, actul de investire a instanței desemnate în urma admiterii cererii de strămutare este hotărârea instanței care a soluționat strămutarea, însă trimiterea administrativă a dosarului către această instanță se va face de către instanța de la care procesul a fost strămutat, aceasta considerându-se investită până în momentul strămutării cu judecarea cauzei.

În concluzie, opinia INM este aceea că instanța care a admis cererea de strămutare va dispune emiterea unei adrese către instanța de la care s-a dispus strămutarea, prin care o va încunoștința cu privire la admiterea cererii de strămutare, indicând, totodată, instanței respective să înainteze dosarul instanței desemnate în urma admiterii cererii de strămutare, aceasta, la rându-l său, trimițându-l însoțit tot de o adresă de înaintare.

În majoritate, participanții au apreciat că, în temeiul adresei transmise de instanța care a admis cererea de strămutare, instanța de la care s-a dispus strămutarea va înainta dosarul instanței desemnate în urma admiterii cererii de strămutare, însoțit de o adresă de înaintare semnată de președintele instanței/secției în cadrul căreia a fost soluționată cauza ce a fost ulterior strămutată.

În opinie minoritară, s-a apreciat că, în vederea înaintării dosarului către instanța desemnată în urma admiterii cererii de strămutare, este necesară pronunțarea unei încheieri de dezinvestire de către completul care a soluționat cauza strămutată, încheiere care trebuie introdusă în sistemul Ecris.

4. Titlul problemei de drept:

Competența specializată de soluționare a căilor de atac promovate împotriva hotărârilor pronunțate asupra contestațiilor la executare privind executarea unui titlu executoriu reprezentat de un contract de credit bancar afectat de clauze abuzive (secții civile sau secții civile specializate în litigii cu profesioniști).⁵

Materia: civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: contestație la executare

Acte normative incidente: art. 226 alin. (1), art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, Legea nr. 193/2000, art. 3 C. civ., art. 35 alin. (2) și art. 36 alin. (3) din Legea nr. 304/2004

Cuvinte cheie: competență specializată, contestație la executare, contract de credit, clauze abuzive, nulitate titlu executoriu.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Subiectul problemei de drept privește stabilirea competenței specializate a secțiilor investite cu soluționarea apelurilor promovate împotriva hotărârilor pronunțate asupra contestațiilor la executare având ca obiect nulitatea parțială a titlului executoriu reprezentat de un contract de credit bancar pentru clauze abuzive și, în consecință, anularea executării silite înseși în ceea ce privește valorificarea creanței respective.

Două probleme conexe au făcut obiect de discuție la Întâlnirea organizată la București, din data de 11-12 mai 2017.

⁵ Curtea de Apel Târgu-Mureș.

Curtea de Apel Cluj a propus tema referitoare la competența tribunalelor/secțiilor specializate de soluționare a apelurilor formulate împotriva hotărârilor de primă instanță pronunțate de judecătorii în litigiile având ca obiect contestații la executare, iar Curtea de Apel Târgu Mureș a propus tema privind competența de soluționare de către tribunalele/secțiile specializate în apel sau în primă instanță a cererilor având ca obiect nulitatea clauzelor abuzive din contractele de credit, opinia INM fiind acceptată de participanții la întâlnire.

Astfel, cu privire la prima problemă, s-a concluzionat că, în raport de cele statuate prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 18/2016, pronunțată în recurs în interesul legii, nu este exclusă posibilitatea ca apelurile formulate împotriva hotărârilor pronunțate în contestații la executare propriu-zise să revină în competența de soluționare a tribunalelor specializate/secțiilor specializate, în situații precum:

- atunci când se invocă apărări de fond împotriva titlului executoriu, atât timp cât prin obiectul său cererea se circumscrie litigiilor expres prevăzute de art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011 sau celor de genul acestora;

- dacă este atacată însăși încheierea de încuviințare a executării silite pentru motive ce țin de aspecte formale ale titlului executoriu, emis în cadrul uneia din materiile expres prevăzute în art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011 sau de genul acestora.

Cu referire la cea de-a doua problemă, s-a considerat că cererile ce au ca obiect nulitatea clauzelor abuzive din contractele de credit ar trebui să rămână în competența instanțelor/secțiilor specializate, prin aplicarea pe cale de analogie a raționamentului Înaltei Curți de Casație și Justiție din Decizia nr. 24/2015, pronunțată în soluționarea unui recurs în interesul legii, în care se arată că (par. 55): „În consecință, având în vedere că obiectul litigiului este reprezentat, în principal, de analiza caracterului abuziv al clauzelor unui contract guvernat de norme de drept privat, competența revine secției civile/completelor specializate în materie civilă (litigii cu profesioniști) din cadrul tribunalului”.

Revenind la problema de drept suspusă analizei, prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 18/2016, pronunțată în recurs în interesul legii, s-a statuat astfel: „Competența materială procesuală a tribunalelor/secțiilor specializate se determină în funcție de *obiectul sau natura litigiilor de genul celor avute în vedere cu titlu exemplificativ de art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011* pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările și completările ulterioare”.

Potrivit art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea colegiului de conducere al instanței, în raport cu numărul cauzelor, se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate pentru soluționarea anumitor categorii de litigii, în considerarea obiectului sau naturii acestora, precum:

- a) cererile în materie de insolvență, concordat preventiv și mandat ad hoc;
- b) cererile în materia societăților comerciale și a altor societăți, cu sau fără personalitate juridică, precum și în materia registrului comerțului;
- c) cererile care privesc restrângerea, împiedicarea ori denaturarea concurenței;
- d) cererile privind titlurile de valoare și alte instrumente financiare.

În conformitate cu art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, la stabilirea cauzelor de competența tribunalelor specializate sau, după caz, a secțiilor civile reorganizate potrivit alin. (1) se va ține seama de numărul și natura cauzelor, de specializarea judecătorilor, de necesitatea valorificării experienței profesionale a acestora, precum și de volumul de activitate al instanței.

Art. 3 C. civ. prevede că dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil; sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere; constituie exploatarea unei

întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ.

Potrivit art. 35 alin. (2) și art. 36 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, republicată (așa cum au fost modificate prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare), se prevede expres că în cadrul curților de apel și în cadrul tribunalelor funcționează “secții sau, după caz, complete specializate pentru cauze civile, indiferent de obiectul lor sau de calitatea părților”.

În considerentele deciziei menționate se arată că toți profesioniștii, indiferent de statutul lor juridic (întreprinzător, persoană fizică sau juridică, ce desfășoară o activitate organizată, cu sau fără caracter lucrativ, indiferent că este vorba despre regii autonome, societăți, companii naționale, asociații, fundații, societăți agricole, liber-profesioniști ori societăți profesionale), sunt supuși regulilor de drept civil, și nu unor reguli speciale.

De asemenea, Înalta Curte reține că „dispozițiile art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările și completările ulterioare, stabilesc drept criterii în funcție de care se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate pentru soluționarea anumitor categorii de litigii obiectul și natura acestora, prezentând o enumerare exemplificativă a patru categorii de litigii. Se constată că textul art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările și completările următoare, nu indică *in terminis*, în afară de natura și obiectul litigiului, alte criterii în funcție de care se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate ori, după caz, tribunale specializate.

Interpretarea în sens contrar, dată de instanțele de judecată care au calificat litigiile nu după obiectul sau natura pricinii, ci după calitatea de profesionist a uneia dintre părți, este fără nicio acoperire în dreptul pozitiv, contravenind practic prevederilor art. 122 C. proc. civ., conform cărora „reguli noi de competență pot fi stabilite numai prin modificarea normelor prezentului cod”, și dispozițiilor art. 126 alin. (2) din Constituția României, potrivit cărora „competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege”.

În realitate, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 226 alin. (1) și art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, cu modificările și completările ulterioare, pentru determinarea competenței materiale procesuale a tribunalelor/secțiilor specializate, se va ține seama de criteriile legale referitoare la obiectul sau natura litigiilor, de genul celor avute în vedere cu titlu exemplificativ de art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările și completările ulterioare.”

De asemenea, prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 24/2015, pronunțată în recurs în interesul legii, s-a stabilit că, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 12 alin. (1) din Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, litigiile în care sunt implicate Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor/alte organe ale administrației publice și băncile comerciale/profesioniștii, atunci când instanța de judecată este sesizată de Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor/alte organe ale administrației publice, se soluționează de secțiile civile/completele specializate în materie civilă (litigii cu profesioniști) din cadrul tribunalului.

Chiar dacă Înalta Curte de Casație și Justiție, în cuprinsul acestei decizii, a statuat asupra problema competenței specializate din perspectiva conflictului dintre instanțele de contencios administrativ și cele civile, aceasta a analizat, totodată, obiectul și natura respectivelor litigii, grefate pe contracte încheiate între profesioniști și consumatori, iar o atare concluzie interesează subiectul în discuție. De altfel, având în vedere că această decizie

a fost pronunțată după intrarea în vigoare a noului cod, iar Decizia nr. 18/2016 nu vine în contradicție cu aceasta, apreciem că statuările Înaltei Curți de Casație și Justiție cuprinse în Decizia nr. 24/2015 își mențin valabilitatea și sunt aplicabile și problemei dezbătute.

Raportat la art. 720 alin. (1) C. proc. civ., în soluționarea contestației la executare, instanța, în măsura în care există un petit în acest sens, este în măsură să dispună nulitatea titlului executoriu decurgând din existența clauzelor abuzive, și, subsecvent, anularea executării silite înseși.

În concluzie, opinia INM este aceea că în ceea ce privește competența specializată a secțiilor investite cu soluționarea apelurilor promovate împotriva hotărârilor pronunțate asupra contestațiilor la executare având ca obiect nulitatea parțială a titlului executoriu reprezentat de un contract de credit bancar pentru clauze abuzive și, în consecință, anularea executării silite înseși în ceea ce privește valorificarea creanței respective, aparține secțiilor specializate în materie civilă – litigii cu profesioniști.

Participanții au decis că nu se impune adoptarea unei concluzii, având în vedere sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție de către Colegiul de conducere al Curții de Apel Cluj cu un recurs în interesul legii referitor la interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 226 din Legea nr. 71/2011, raportat la art. 95 pct. 2 C. proc. civ., privind determinarea competenței materiale procesuale a tribunalelor specializate (Argeș, Cluj, Mureș) în soluționarea, în apel, a cererilor formulate în procedura executării silite, respectiv contestație la titlu, contestație la executare propriu-zisă, încuviințare a executării silite și altele specifice, ținând seama de lipsa unui criteriu legal pentru atribuirea competenței în aceste litigii, în care titlu executoriu este emis în contextul exploatării unei întreprinderi (dosarul nr. 1527/1/2018).

În cadrul dezbaterilor au fost invocate și considerentele Deciziei ÎCCJ nr. 15/2007, pronunțate de instanța supremă, în recurs în interesul legii, în conformitate cu care, în stabilirea competenței de soluționare a căilor de atac împotriva soluțiilor pronunțate în contestațiile la executare propriu-zise sau care vizează un titlu emis în materie comercială, natura litigiului prezintă relevanță, soluționarea căii de atac fiind de competența secției comerciale - dacă aceasta există - a instanței competente.

Problema competenței specializate a instanțelor/secțiilor specializate de soluționare a apelurilor a fost discutată și cu ocazia Întâlnirii președinților secțiilor specializate (foste comerciale) ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel, desfășurate în data de 21 iunie 2018, fiind analizată ipoteza apelurilor declarate împotriva sentințelor pronunțate în cadrul litigiilor având ca obiect constatarea caracterului abuziv al contractelor de credit. Soluția agreată cu majoritate de participanții la întâlnire a fost în sensul recunoașterii competenței în favoarea instanțelor/secțiilor specializate, cu motivarea că este aplicabil, prin analogie, raționamentul expus în Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție (RIL) nr. 24/2015.

5. Titlul problemei de drept:

Competența specializată de soluționare a apelurilor formulate împotriva hotărârilor pronunțate în materia contestațiilor la executare având ca obiect anularea titlului executoriu fiscal și anularea executării silite înseși (secții civile sau secții de contencios administrativ și fiscal).⁶

⁶ Curtea de Apel Constanța.

Materia: civil

Subcategoria: executare silită

Obiect Ecris: contestație la executare

Acte normative incidente: art. 3 alin. (2), art. 260 Legea nr. 207/2015, art. 2 alin. (3), art. 172 O.G. nr. 92/2003, art. 651 alin. (1), art. 714 alin. (1) C. proc. civ.

Cuvinte cheie: competență specializată, titlu executoriu fiscal, contestație la executare.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Art. 172 din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, ce reglementează contestația la executare silită în materie fiscală, prevede că:

(1) Persoanele interesate pot face contestație împotriva oricărui act de executare efectuat cu încălcarea prevederilor prezentului cod de către organele de executare, precum și în cazul în care aceste organe refuză să îndeplinească un act de executare în condițiile legii.

(2) Dispozițiile privind suspendarea provizorie a executării silite prin ordonanță președințială prevăzute de art. 403 alin. (4) din Codul de procedură civilă nu sunt aplicabile.

(3) Contestația poate fi făcută și împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanță judecătorească sau de alt organ jurisdicțional și dacă pentru contestarea lui nu există o altă procedură prevăzută de lege.

(4) Contestația se introduce la instanța judecătorească competentă și se judecă în procedură de urgență.

Cu privire la raportul Codului de procedură fiscală cu alte acte normative, art. 2 alin. (3) din O.G. nr. 92/2003 prevede că unde acest cod nu dispune se aplică prevederile Codului de procedură civilă.

O.G. nr. 92/2003 a fost abrogat prin Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală.

Art. 260 din noul Cod de procedură fiscală prevede că:

(1) Persoanele interesate pot face contestație împotriva oricărui act de executare efectuat cu încălcarea prevederilor prezentului cod de către organele de executare silită, precum și în cazul în care aceste organe refuză să îndeplinească un act de executare în condițiile legii.

(2) Dispozițiile privind suspendarea provizorie a executării silite prevăzute de Codul de procedură civilă, republicat, nu sunt aplicabile.

(3) Contestația poate fi făcută și împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanță judecătorească sau de alt organ jurisdicțional și dacă pentru contestarea lui nu există o altă procedură prevăzută de lege.

(4) Contestația se introduce la instanța judecătorească competentă și se judecă în procedură de urgență.

Potrivit art. 3 alin. (2) din Legea nr. 207/2015, unde prezentul cod nu dispune, se aplică prevederile Codului civil și ale Codului de procedură civilă, republicat, în măsura în care acestea pot fi aplicabile raporturilor dintre autorități publice și contribuabili/plătitori.

Potrivit art. 714 alin. (1) C. proc. civ., contestația la executare se introduce la instanța de executare, iar potrivit alineatului (2) al aceluiași articol, contestația privind lămurirea înțelesului, întinderii sau aplicării titlului executoriu se introduce la instanța care a pronunțat

hotărârea ce se execută; dacă o asemenea contestație vizează un titlu executoriu ce nu emană de la un organ de jurisdicție, competența de soluționare aparține instanței de executare.

În conformitate cu art. 651 alin. (1) C. proc. civ., instanța de executare este judecătoria în a cărei circumscripție se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul debitorului, în afara cazurilor în care legea dispune altfel; dacă domiciliul sau, după caz, sediul debitorului nu se află în țară, este competentă judecătoria în a cărei circumscripție se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul creditorului, iar dacă acesta nu se află în țară, judecătoria în a cărei circumscripție se află sediul biroului executorului judecătoresc investit de creditor.

Prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 14/2007, pronunțată în recurs în interesul legii, în aplicarea dispozițiilor art. 169 alin. (4) din Codul de procedură fiscală [art. 172 alin. (4) după renumerotare] s-a decis că „Judecătoria în circumscripția căreia se face executarea este competentă să judece contestația, atât împotriva executării silită înseși, a unui act sau măsuri de executare, a refuzului organelor de executare fiscală de a îndeplini un act de executare în condițiile legii, cât și împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanță judecătorească sau de un alt organ jurisdicțional, dacă pentru contestarea lui nu există o altă procedură prevăzută de lege.”

În considerentele deciziei specificate, s-au reținut următoarele:

“Judecătoriei în circumscripția căreia se face executarea îi revine competența să judece în cazul contestației împotriva executării propriu-zise sau al contestației la titlu, atunci când o astfel de contestație vizează un titlu executoriu fiscal ce nu emană de la un organ de jurisdicție, evident, în cazul în care legea nu prevede o altă cale de atac împotriva acestuia.

O atare soluție se impune deoarece, în cazul contestării executării silită ce se realizează de către organele administrativ-fiscale în baza unui titlu executoriu fiscal, dreptul comun este reprezentat de normele dreptului civil, material și procesual, iar nu de normele de drept public cuprinse în Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 și, respectiv, în titlul IX din Codul de procedură fiscală, care sunt aplicabile numai la soluționarea acțiunii în anularea sau modificarea obligației fiscale, ce constituie titlu de creanță fiscală.

De aceea, nu se poate considera că, în cazul contestației la executarea silită a creanțelor fiscale, legiuitorul ar fi reglementat exercitarea și soluționarea ei în alte condiții decât cele specifice dreptului comun, referitoare la contestația la executare în materie civilă, pentru că ori de câte ori a urmărit să excludă aplicarea anumitor dispoziții ale dreptului comun în domeniul fiscal, a prevăzut aceasta în mod expres.

Ca urmare, adoptarea punctului de vedere potrivit căruia competența de soluționare a contestației la executare îndreptată împotriva titlului executoriu fiscal ar aparține organelor cu atribuții administrativ-jurisdicționale din Ministerul Finanțelor Publice sau instanțelor de contencios administrativ este determinată de insuficienta distincție dintre “titlu executoriu fiscal”, „titlu de creanță fiscală” și „act administrativ fiscal”.

Or, în această privință, trebuie avut în vedere că din coroborarea dispozițiilor art. 21 cu cele ale art. 168 alin. (3) din Codul de procedură fiscală rezultă că *titlul de creanță fiscală* este actul prin care se stabilesc drepturile patrimoniale ale statului și obligațiile de plată corelative ale contribuabililor, ce rezultă din raporturile de drept material fiscal, întocmit de organele competente sau de persoanele îndreptățite potrivit legii.

În acest sens, în dispozițiile cu caracter explicativ cuprinse în pct. 107.1 din Normele metodologice de aplicare a prevederilor Codului de procedură fiscală, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1.050/2004, sunt enumerate următoarele titluri de creanță fiscală:

a) decizia de impunere emisă de organele competente, potrivit legii;

b) declarația fiscală, angajamentul de plată sau documentul întocmit de plătitor prin care acesta declară obligațiile fiscale, în cazul în care acestea se stabilesc de către plătitor, potrivit legii;

c) decizia prin care se stabilește și se individualizează suma de plată, pentru creanțele fiscale accesorii, reprezentând dobânzi și penalități de întârziere, stabilite de organele competente;

d) declarația vamală, pentru obligațiile de plată în vamă;

e) documentul prin care se stabilește și se individualizează datoria vamală, inclusiv accesorii, potrivit legii;

f) procesul-verbal de constatare și sancționare a contravenției, întocmit de organul prevăzut de lege, pentru obligațiile privind plata amenzilor contravenționale;

g) ordonanța procurorului, încheierea sau dispozitivul hotărârii instanței judecătorești ori un extras certificat întocmit în baza acestor acte în cazul amenzilor, al cheltuielilor judiciare și al altor creanțe fiscale stabilite, potrivit legii, de procuror sau de instanța judecătorească.

Pe de altă parte, prin art. 41 din Codul de procedură fiscală, *actul administrativ fiscal* este definit ca fiind actul emis de organul fiscal competent în aplicarea legislației privind stabilirea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor fiscale.

În ceea ce privește *titlul executoriu fiscal*, prin art. 137 alin. (2) din Codul de procedură fiscală se prevede că titlul de creanță devine titlu executoriu la data la care creanța fiscală este scadentă prin expirarea termenului de plată prevăzut de lege sau stabilit de organul competent ori în alt mod prevăzut de lege.

Dacă pentru contestarea titlului de creanță fiscală nu s-a reglementat accesul la o instanță judecătorească, pe calea contestației la titlul executoriu fiscal, adresată instanței de executare, pot fi cerute nu numai lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea titlului, ci se pot invoca și apărări de fond cu privire la însăși validitatea creanței fiscale.

O atare interpretare dă posibilitatea subiectului procesual activ al contestației să se bucure de o procedură contradictorie în dovedirea dreptului său, de care nu ar fi putut beneficia anterior deoarece actul fiscal ce constituie titlu executoriu, fiind emis de un organ fără atribuții jurisdicționale, nu are caracter jurisdicțional.

Ca urmare, posibilitatea contestării titlului executoriu fiscal pe calea contestației la executare subzistă numai în măsura în care actul ce constituie titlu de creanță fiscală nu poate fi atacat pe calea contenciosului administrativ-fiscal.

Dacă în procedura de individualizare a taxelor, impozitelor, contribuțiilor, datoriilor vamale și a accesoriilor la acestea este reglementată calea administrativ-jurisdicțională de atac, respectiv aceea a contestației împotriva titlurilor de creanță fiscală sau a altor acte administrative fiscale, în cadrul procedurii executării silite a creanțelor fiscale este reglementată, ca singura cale judiciară de atac, contestația la executarea propriu-zisă, prin care se contestă titlul de executare.

Excluderea de către legiuitor a instanței de contencios administrativ de la soluționarea contestațiilor îndreptate împotriva titlului executoriu fiscal reiese din interpretarea comparativă, logică, a dispozițiilor art. 188 alin. (2) [art. 218 alin. (4) după renumerotare] și ale art. 169 alin. (4) [art. 172 alin. (4) după renumerotare] din Codul de procedură fiscală.

Sub acest aspect, este de observat că, dacă în cazul contestației împotriva titlului de creanță fiscală sau a altui act administrativ-jurisdicțional s-a prevăzut expres, prin art. 188 alin. (2) din Codul de procedură fiscală [art. 218 alin. (4) după renumerotare], că deciziile emise în soluționarea contestațiilor pot fi atacate la instanța judecătorească de contencios administrativ competentă, referirea de la art. 169 alin. (4) [art. 172 alin. (4) după renumerotare] din Codul de procedură fiscală că, în cazul executării silite, contestația se introduce la instanța judecătorească competentă, nu poate fi interpretată decât în sensul că o

atare competență revine numai instanței de drept comun care, în raport cu reglementarea de la art. 1 pct. 1 din Codul de procedură civilă, este judecătoria.

Așa fiind, pentru corecta aplicare a dispozițiilor art. 169 alin. (4) [art. 172 alin. (4) după renumerotare] din Codul de procedură fiscală, republicat, cu modificările și completările ulterioare, se impune a se stabili că judecătoria în circumscripția căreia se face executarea este competentă să judece contestația atât împotriva executării silite înseși, a unui act sau măsuri de executare, a refuzului organelor de executare fiscală de a îndeplini un act de executare în condițiile legii, cât și împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanță judecătorească sau de un alt organ jurisdicțional, evident numai dacă pentru contestarea lui nu există o altă procedură prevăzută de lege.”

Observând că raționamentul expus în considerentele deciziei anterior menționate pleacă de la premisa stabilirii competenței specializate de soluționare a acestui gen de cauze în primă instanță în funcție de natura cauzei, rezultă că cele stabilite cu caracter obligatoriu prin Decizia nr. 14/2007 își găsesc pe deplin aplicarea și pentru determinarea competenței specializate de soluționare a apelurilor formulate împotriva hotărârilor pronunțate de prima instanță.

Soluția anterior expusă este valabilă și sub imperiul actualei reglementări reprezentate de dispozițiile Legii nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, în condițiile în care aceasta este identică cu cea analizată prin Decizia nr. 14/2007, în speță art. 169 alin. (4) [art. 172 alin. (4) după renumerotare] din O.G. nr. 93/2003 are același conținut cu art. 260 din Legea nr. 207/2015.

În concluzie, opinia INM este aceea că, în ceea ce privește competența specializată de soluționare a apelurilor formulate împotriva hotărârilor pronunțate în materia contestațiilor la executare având ca obiect anularea titlului executoriu fiscal și anularea executării silite înseși, aceasta aparține secțiilor specializate în materie civilă, în cazul în care pentru contestarea titlului nu există o altă procedură prevăzută de lege, iar nu secțiilor de contencios administrativ și fiscal.

Cu majoritate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM, având în vedere considerentele Deciziei ÎCCJ nr. 14/2007, pronunțată în recurs în interesul legii.

În opinie minoritară, s-a apreciat că apelurile formulate împotriva hotărârilor pronunțate în materia contestațiilor la executare având ca obiect anularea titlului executoriu fiscal și anularea executării silite înseși sunt de competența secțiilor de contencios administrativ și fiscal, nefiind incidente considerentele Deciziei ÎCCJ nr. 14/2007 care vizează doar stabilirea instanței de executare (judecătoria). De asemenea, împotriva actelor administrativ fiscale partea are la dispoziție calea contestației speciale în procedura fiscală, astfel încât nu poate uza de calea contestației la executare de drept comun pentru a obține anularea titlului executoriu fiscal.

În cadrul dezbaterilor, s-a reținut că stabilirea unei competențe specializate în favoarea unui complet/secții nu atrage incapacitatea completului/secției de a soluționa cauze pentru care nu a fost stabilită o altă competență specială (de exemplu, contestația la executare). În acest context, instanțele au posibilitatea să stabilească, prin hotărâre a colegiului de conducere, completuri specializate inclusiv în cadrul secțiilor de contencios administrativ și fiscal.

6. Titlul problemei de drept:

Competența specializată de soluționare a cererilor formulate de terțele persoane pătubite prin producerea accidentelor de vehicule împotriva asigurătorului de răspundere civilă, a acțiunilor în regres formulate de asigurătorul de bunuri împotriva asigurătorului de răspundere civilă obligatorie, precum și a cererilor formulate de societatea de asigurare, în calitate de asigurător, în contradictoriu cu terțe persoane vinovate, ce nu sunt părți în contractul de asigurare (secții civile sau secții civile specializate în litigii cu profesioniști).⁷

Materia: civil

Subcategoria: pretenții

Obiect ECRIS: pretenții

Acte normative incidente: art. 226 alin. (1), art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, art. 35 alin. (2) și art. 36 alin. (3) din Legea nr. 304/2004

Cuvinte cheie: competență specializată, contract de asigurare, răspundere civilă obligatorie, acțiune în regres.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 18/2016, pronunțată în recurs în interesul legii, s-a statuat astfel: „Competența materială procesuală a tribunalelor/secțiilor specializate se determină în funcție de *obiectul sau natura litigiilor de genul celor avute în vedere cu titlu exemplificativ de art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011* pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările și completările ulterioare”.

Potrivit art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea colegiului de conducere al instanței, în raport cu numărul cauzelor, se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate pentru soluționarea anumitor categorii de litigii, în considerarea obiectului sau naturii acestora, precum:

- a) cererile în materie de insolvență, concordat preventiv și mandat ad hoc;
- b) cererile în materia societăților comerciale și a altor societăți, cu sau fără personalitate juridică, precum și în materia registrului comerțului;
- c) cererile care privesc restrângerea, împiedicarea ori denaturarea concurenței;
- d) cererile privind titlurile de valoare și alte instrumente financiare.

Art. 3 C. civ. prevede că dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil; sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere; constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ.

Potrivit art. 35 alin. (2) și art. 36 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, republicată (așa cum au fost modificate prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare), se prevede expres că în cadrul curților de apel și în cadrul tribunalelor funcționează “secții sau, după caz, complete specializate pentru cauze civile, indiferent de obiectul lor sau de calitatea părților”.

În considerentele deciziei menționate se arată că toți profesioniștii, indiferent de statutul lor juridic (întreprinzător, persoană fizică sau juridică, ce desfășoară o activitate organizată, cu sau fără caracter lucrativ, indiferent că este vorba despre regii autonome,

⁷ Curtea de Apel Oradea.

societăți, companii naționale, asociații, fundații, societăți agricole, liber-profesioniști ori societăți profesioniste), sunt supuși regulilor de drept civil, și nu unor reguli speciale.

De asemenea, Înalta Curte reține că „dispozițiile art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările și completările ulterioare, stabilesc drept criterii în funcție de care se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate pentru soluționarea anumitor categorii de litigii obiectul și natura acestora, prezentând o enumerare exemplificativă a patru categorii de litigii. Se constată că textul art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările și completările următoare, nu indică *in terminis*, în afară de natura și obiectul litigiului, alte criterii în funcție de care se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate ori, după caz, tribunale specializate.

Interpretarea în sens contrar, dată de instanțele de judecată care au calificat litigiile nu după obiectul sau natura pricinii, ci după calitatea de profesionist a uneia dintre părți, este fără nicio acoperire în dreptul pozitiv, contravenind practic prevederilor art. 122 C. proc. civ., conform cărora „reguli noi de competență pot fi stabilite numai prin modificarea normelor prezentului cod”, și dispozițiilor art. 126 alin. (2) din Constituția României, potrivit cărora „competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege”.

În realitate, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 226 alin. (1) și art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, cu modificările și completările ulterioare, pentru determinarea competenței materiale procesuale a tribunalelor/secțiilor specializate, se va ține seama de criteriile legale referitoare la obiectul sau natura litigiilor, de genul celor avute în vedere cu titlu exemplificativ de art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, cu modificările și completările ulterioare.”

Potrivit art. 228 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, la stabilirea cauzelor de competența tribunalelor specializate sau, după caz, a secțiilor civile reorganizate potrivit alin. (1) se va ține seama de numărul și natura cauzelor, de specializarea judecătorilor, de necesitatea valorificării experienței profesionale a acestora, precum și de volumul de activitate al instanței.

Instanța supremă a apreciat, în considerentele Deciziei nr. 86/2017, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, că raporturile juridice dintre *asigurat și asigurător* își au fundamentul în *contractul de asigurare obligatorie de răspundere civilă* pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule, în vreme ce raporturile juridice dintre *terțul păgubit și asigurat* își au izvorul în *fapta delictuală a asiguratului producătoare de pagube morale sau materiale în patrimoniul, respectiv persoana terțului păgubit*. De asemenea, legea a acordat legitimare procesuală activă *persoanei păgubite împotriva societății de asigurare de răspundere civilă*, iar dacă această persoană păgubită are și calitatea de asigurat într-un contract de asigurare facultativă de bunuri, aceasta poate fi indemnizată de asigurătorul facultativ, care se subrogă în locul acestuia pentru a acționa în regres asigurătorul RCA.

Cu referire la *cererile formulate de terțele persoane păgubite prin producerea accidentelor de vehicule împotriva asigurătorului de răspundere civilă al asiguratului vinovat de producerea accidentului*, acestea au ca temei art. 22 alin. (1) din Legea nr. 132/2017, între cele două părți neexistând nici raporturi contractuale de asigurare, nici delictuale.

Potrivit art. 22 alin. (1) din Legea nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule și tramvaie, despăgubirea se stabilește și se plătește în conformitate cu prevederile art. 14, iar în cazul stabilirii despăgubirii prin hotărâre judecătorească, drepturile persoanelor prejudiciate

prin accidente produse de vehicule aflate în proprietatea persoanelor asigurate în România se exercită împotriva asigurătorului RCA, în limitele obligației acestuia cu citarea obligatorie a persoanei/persoanelor răspunzătoare de producerea accidentului în calitate de intervenienți forțați.

Legea prevede această posibilitate de acționare în justiție, în considerarea asigurării obligatorii de răspundere civilă.

În ceea ce privește acțiunile în regres formulate de asigurătorul facultativ de bunuri al persoanei păgubite, exercitate în limita indemnizației plătite, împotriva asigurătorului de răspundere civilă obligatorie, acestea au ca temei subrogația în drepturile persoanei păgubite specificate anterior, prin urmare, atât contractul de asigurare facultativă de bunuri, cât și asigurarea obligatorie de răspundere civilă.

Cererile formulate de asiguratorul facultativ de bunuri sau asigurătorul de răspundere civilă obligatorie în contradictoriu cu terțe persoane vinovate au ca temei art. 2.210 alin. (1) C. civ. și privesc subrogația în drepturile persoanei păgubite specificate anterior, prin urmare, atât contractul de asigurare facultativă de bunuri, cât și asigurarea obligatorie de răspundere civilă.

Astfel, potrivit art. 2210 alin. (1) C. civ., în limitele indemnizației plătite, asigurătorul este subrogat în toate drepturile asiguratului sau ale beneficiarului asigurării împotriva celor răspunzători de producerea pagubei, cu excepția asigurărilor de persoane.

Având în vedere, pe de o parte, caracterul exemplificativ al enumerării cuprinse în art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, iar pe de altă parte, criteriul specializării judecătorilor și cel al necesității valorificării experienței profesionale a acestora menționate de art. 228 alin. (2) din același act normativ impuse, printre altele, la stabilirea cauzelor de competența secțiilor civile specializate în litigii cu profesioniști, ținând cont că, potrivit art. 3 din Codul comercial în prezent abrogat, asigurările constituiau fapte de comerț obiective, iar acțiunile în discuție se soluționau de secțiile comerciale, apreciem că litigile menționate sunt de competența specializată a unei secții specializate în litigiile cu profesioniști.

În concluzie, opinia INM este aceea că în ceea ce privește competența specializată de soluționare a cererilor formulate de terțele persoane păgubite prin producerea accidentelor de vehicule împotriva asigurătorului de răspundere civilă, a acțiunilor în regres formulate de asigurătorul de bunuri împotriva asigurătorului de răspundere civilă obligatorie, precum și a cererilor formulate de societatea de asigurare, în calitate de asigurător, în contradictoriu cu terțe persoane vinovate, ce nu sunt părți în contractul de asigurare, aceasta aparține secției civile specializate în litigii cu profesioniști.

Participanții au decis că nu se impune adoptarea unei concluzii, pentru motivele reținute cu privire la problema de la pct. 4.

C. JUDECATĂ ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ

7. Titlul problemei de drept:

Calitatea procesuală activă a Poliției Locale în cererea de desființare a construcției realizate fără autorizație de construire, introdusă ulterior sancționării

contravenționale a pârâtei în temeiul Legii nr. 50/1991 și a expirării termenului de intrare în legalitate.⁸

Materia: civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: obligație de a face

Acte normative incidente: art. 27 alin. (1), (3), (5), art. 28, art. 32, art. 45 alin. (1) din Legea nr. 50/1991, art. 1 alin. (1) lit. c), art. 8 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 155/2010, art. 18, art. 27 din H.G. nr. 1.332/2010

Cuvinte cheie: calitate procesuală activă, desființare construcții, constatare contravenție, aplicare sancțiuni contravenționale, poliție locală.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Problema legitimării procesuale active în cadrul cererilor de desființare a construcției realizate fără autorizație de construcție a făcut obiect de discuție la Întâlnirea organizată la Iași, din data de 7-8 mai 2015, participanții la întâlnire fiind de acord, în unanimitate, cu opinia INM.

În punctul de vedere exprimat de INM s-au reținut următoarele:

Potrivit art. 27 alin. (5) din Legea nr. 50/1991, procesele-verbale de constatare a contravențiilor, încheiate de organele de control ale administrației publice locale, se înaintează, în vederea aplicării sancțiunii, șefului compartimentului care coordonează activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism sau, după caz, președintelui consiliului județean ori primarului unității administrativ-teritoriale sau al sectorului municipiului București în a cărui rază s-a săvârșit contravenția.

De asemenea, art. 32 alin. (1) din aceeași lege dispune că în cazul în care persoanele sancționate contravențional au oprit executarea lucrărilor, dar nu s-au conformat în termen celor dispuse prin procesul-verbal de constatare a contravenției, potrivit prevederilor art. 28 alin. (1), organul care a aplicat sancțiunea va sesiza instanțele judecătorești pentru a dispune, după caz: a) încadrarea lucrărilor în prevederile autorizației; b) desființarea construcțiilor realizate.

Având în vedere conținutul și caracterul special al art. 32. alin. (1) din Legea nr. 50/1991, aceasta este de strictă interpretare și aplicare, astfel încât calitate procesuală activă în astfel de cereri are doar organul care a aplicat sancțiunea.

Revenind la problema semnalată, reținem că potrivit art. 27 alin. (1) din Legea nr. 50/1991 privind autorizarea efectuării lucrărilor de construcții, președinții consiliilor județene, primarii și organele de control din cadrul autorităților administrației publice locale și județene au obligația să urmărească respectarea disciplinei în domeniul autorizării executării lucrărilor în construcții în cadrul unităților lor administrativ-teritoriale și, în funcție de încălcarea prevederilor legale, să aplice sancțiuni sau să se adreseze instanțelor judecătorești și organelor de urmărire penală, după caz.

Executarea sau desființarea, totală ori parțială, fără autorizație a lucrărilor prevăzute la art. 3 din Legea nr. 50/1991, cu excepția celor menționate la lit. b), c), e) și g), de către investitor și executant, reprezintă contravenții, dacă nu au fost săvârșite în astfel de condiții încât, potrivit legii, să fie considerate infracțiuni, în acest sens fiind dispozițiile art. 26 alin. (1) lit. a) din aceeași lege.

⁸ Curtea de Apel Iași

În ceea ce privește competența de constatare și sancționare a contravenției, art. 27 alin. (3) din lege reglementează, cu caracter general, că aceasta revine compartimentelor de specialitate cu atribuții de control ale autorităților administrației publice locale ale județelor, municipiilor, sectoarelor municipiului București, orașelor și comunelor, pentru faptele săvârșite în unitatea lor administrativ-teritorială sau, după caz, în teritoriul administrativ al sectoarelor municipiului București, potrivit competențelor de emitere a autorizațiilor de construire/desființare.

Potrivit art. 27 alin. (5) din lege, procesele-verbale de constatare a contravențiilor, încheiate de organele de control ale administrației publice locale, se înaintează, *în vederea aplicării sancțiunii*, șefului compartimentului care coordonează activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism sau, după caz, președintelui consiliului județean ori primarului unității administrativ-teritoriale sau al sectorului municipiului București în a cărui rază s-a săvârșit contravenția.

Din interpretarea art. 27 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 rezultă că legiuitorul distinge între competența de constatare a contravenției și cea de aplicare a sancțiunii contravenționale, stabilind că procesele-verbale de constatare a contravențiilor se încheie de organele de control ale administrației publice locale, iar aplicarea sancțiunii revine șefului compartimentului care coordonează activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism sau, după caz, președintelui consiliului județean ori primarului unității administrativ-teritoriale sau al sectorului municipiului București în a cărui rază s-a săvârșit contravenția.

În conformitate cu art. 28 alin. (1) din lege, odată cu aplicarea amenizii pentru contravențiile prevăzute la art. 26 alin. (1) lit. a) și b) se dispune oprirea executării lucrărilor, precum și, după caz, luarea măsurilor de încadrare a acestora în prevederile autorizației sau de desființare a lucrărilor executate fără autorizație ori cu nerespectarea prevederilor acesteia, într-un termen stabilit în procesul-verbal de constatare a contravenției.

Alin. (2) al aceluiași articol prevede că decizia menținerii sau a desființării construcțiilor realizate fără autorizație de construire sau cu nerespectarea prevederilor acesteia se va lua de către autoritatea administrației publice competente, pe baza planurilor urbanistice și a regulamentelor aferente, avizate și aprobate în condițiile legii, sau, după caz, de instanță.

Măsura desființării construcțiilor se aplică și în situația în care, la expirarea termenului de intrare în legalitate stabilit în procesul-verbal de constatare a contravenției, contravenientul nu a obținut autorizația necesară, potrivit art. 28 alin. (3) din lege.

Art. 32 alin. (1) din lege prevede că în cazul în care persoanele sancționate contravențional au oprit executarea lucrărilor, dar nu s-au conformat în termen celor dispuse prin procesul-verbal de constatare a contravenției, potrivit prevederilor art. 28 alin. (1), *organul care a aplicat sancțiunea* va sesiza instanțele judecătorești pentru a dispune, după caz:

- a) încadrarea lucrărilor în prevederile autorizației;
- b) *desființarea construcțiilor realizate nelegal.*

Prin urmare, raportând art. 32 alin. (1) lit. b) la art. 27 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 și ținând cont că desființarea construcției constituie o sancțiune contravențională complementară, rezultă că legitimarea procesuală activă în cererea de desființare a construcției realizate fără autorizație de construcție, introdusă ulterior sancționării contravenționale a pârâtei în temeiul Legii nr. 50/1991 și a expirării termenului de intrare în legalitate, aparține organului care a aplicat sancțiunea, acesta fiind șeful compartimentului care coordonează activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism sau, după caz, președintele consiliului județean ori primarul unității administrativ-teritoriale sau al sectorului municipiului București în a cărui rază s-a săvârșit contravenția.

Cu referire la atribuțiile *poliției locale*, reținem că art. 1 alin. (1) din Legea poliției locale nr. 155/2010 prevede că aceasta se înființează în scopul exercitării atribuțiilor privind apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, a proprietății private și publice, prevenirea și descoperirea infracțiunilor, în următoarele domenii:

- a) ordinea și liniștea publică, precum și paza bunurilor;
- b) circulația pe drumurile publice;
- c) disciplina în construcții și afișajul stradal;
- d) protecția mediului;
- e) activitatea comercială;
- f) evidența persoanelor;
- g) alte domenii stabilite prin lege.

În ceea ce privește disciplina în construcții și afișajul stradal, reglementarea din art. 27 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 se regăsește, într-o formulare similară, și în Legea nr. 155/2010.

Astfel, potrivit art. 8 din Legea nr. 155/2010, poliția locală are următoarele atribuții:

- a) efectuează controale pentru identificarea lucrărilor de construcții executate fără autorizație de construire sau desființare, după caz, inclusiv a construcțiilor cu caracter provizoriu;
- b) efectuează controale pentru identificarea persoanelor care nu respectă autorizația de executare a lucrărilor de reparații ale părții carosabile și pietonale;
- c) verifică respectarea normelor legale privind afișajul publicitar, afișajul electoral și orice altă formă de afișaj/reclamă, inclusiv cele referitoare la amplasarea firmei la locul de desfășurare a activității economice;
- d) participă la acțiunile de demolare/dezmembrare/ dinamitare a construcțiilor efectuate fără autorizație pe domeniul public sau privat al unității/subdiviziunii administrativ-teritoriale ori pe spații aflate în administrarea autorităților administrației publice locale sau a altor instituții/servicii publice de interes local, prin asigurarea protecției perimetrului și a libertății de acțiune a personalului care participă la aceste operațiuni specifice;
- e) *constată, după caz, conform atribuțiilor stabilite prin lege, contravențiile privind disciplina în domeniul autorizării executării lucrărilor în construcții și înaintează procesele-verbale de constatare a contravențiilor, în vederea aplicării sancțiunii, șefului compartimentului de specialitate care coordonează activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism sau, după caz, președintelui consiliului județean, primarului unității administrativ-teritoriale ori al sectorului municipiului București în a cărui rază de competență s-a săvârșit contravenția sau persoanei împuternicite de aceștia.*

Se observă astfel similaritatea și corespondența dintre dispozițiile art. 27 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 și art. 8 lit. e) din Legea nr. 155/2010, impunându-se concluzia că poliția locală are atribuții numai de constatare a contravenției, aplicarea sancțiunilor revenind în competența exclusivă a șefului compartimentului de specialitate care coordonează activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism sau, după caz, președintelui consiliului județean, primarului unității administrativ-teritoriale ori al sectorului municipiului București în a cărui rază de competență s-a săvârșit contravenția sau persoanei împuternicite de aceștia.

Șeful compartimentului de specialitate care coordonează activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism nu face parte din structurile poliției locale.

Această concluzie rezultă din cuprinsul dispozițiilor legale prevăzute de art. 3 alin. (2) lit. c), art. 18 și 27 din H.G. nr. 1.332/2010 privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a poliției locale coroborat cu dispozițiile art. 45 din Legea nr. 50/1991.

Astfel, potrivit art. 3 alin. (2) lit. c) din H.G. nr. 1.332/2010, în cadrul poliției locale se organizează structura de disciplină în construcții și afișajul stradal.

Art. 27 din H.G. nr. 1.332/2010 prevede că:

Polițiștii locali cu atribuții în domeniul disciplinei în construcții și afișajului stradal desfășoară următoarele activități:

- a) constată contravenții în cazul nerespectării normelor privind executarea lucrărilor de construcții și stabilesc măsurile necesare intrării în legalitate, în condițiile legii;
- b) verifică existența autorizației de construire și respectarea documentației tehnice autorizate pentru lucrările de construcții;
- c) verifică legalitatea amplasării materialelor publicitare;
- d) verifică și identifică imobilele și împrejurimile aflate în stadiu avansat de degradare;
- e) verifică și soluționează sesizările și reclamațiile primite din partea cetățenilor, legate de problemele specifice compartimentului.

Potrivit art. 18 din norme, conducătorul structurii de disciplină în construcții și afișajul stradal se subordonează șefului poliției locale și are următoarele atribuții specifice, în funcție de responsabilitățile încredințate:

- a) organizează, planifică, conduce și controlează activitatea personalului poliției locale cu atribuții în verificarea și menținerea disciplinei în construcții, respectiv în verificarea respectării normelor legale privind afișajul stradal;
- b) asigură cunoașterea și aplicarea întocmai de către subordonați a prevederilor legale ce reglementează activitatea compartimentului;
- c) asigură pregătirea de specialitate a personalului din subordine, în conformitate cu tematica stabilită;
- d) asigură și răspunde de utilizarea tehnicii aflate în dotarea compartimentului;
- e) gestionează și asigură circulația și operarea documentelor, inclusiv arhivarea acestora;
- f) informează de îndată conducerea poliției locale despre toate evenimentele survenite în activitatea compartimentului și ține evidența acestora;
- g) analizează lunar activitatea personalului din subordine;
- h) desfășoară activități pentru ca întregul personal să execute corespunzător sarcinile ce îi revin, să aibă o comportare civilizată, să respecte regulile disciplinare stabilite, propunând recompense și sancțiuni corespunzătoare;
- i) întocmește zilnic nota cu principalele evenimente și o prezintă șefului poliției locale.

Se observă astfel că, printre atribuțiile conducătorului structurii de disciplină în construcții și afișajul stradal, nu se numără și cea privind aplicarea sancțiunii contravenționale în domeniul disciplinei în construcții.

Pe de altă parte, compartimentul de specialitate care coordonează activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism, al cărui conducător are atribuții de aplicare a sancțiunii se regăsește în cadrul aparatului propriu al consiliilor județene, Consiliului General al Municipiului București, precum și consiliilor locale municipale, orășenești și ale sectoarelor municipiului București, astfel cum rezultă din cuprinsul art. 45 din Legea nr. 50/1991, iar nu al poliției locale.

Potrivit art. 45 alin. (1) din Legea nr. 50/1991, în termen de 60 de zile de la publicarea acesteia legi, consiliile județene, Consiliul General al Municipiului București, precum și consiliile locale municipale, orășenești și ale sectoarelor municipiului București vor organiza, în cadrul aparatului propriu, structuri de specialitate pentru îndeplinirea atribuțiilor aflate în responsabilitatea arhitectului-șef, funcționar public cu funcție de conducere, șeful compartimentului/structurii de specialitate, cu atribuții în domeniul urbanismului, amenajării teritoriului și autorizării executării lucrărilor de construcții, și pentru:

- a) avizarea documentațiilor de amenajare a teritoriului și urbanism, precum și eliberarea certificatelor de urbanism;

- b) abrogată;
- c) întocmirea și eliberarea autorizației de construire/desființare;
- d) organizarea și exercitarea controlului propriu privind disciplina în construcții.

O situație aparent diferită este cea în care Poliția Locală aplică sancțiunea, cu depășirea atribuțiilor stabilite de lege în ceea ce o privește, iar procesul-verbal de constatare și sancționare a contravenției nu este contestat sub acest aspect.

Într-o astfel de ipoteză, apreciem că legitimarea procesuală activă revine tot șefului compartimentului de specialitate care coordonează activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism sau, după caz, președintelui consiliului județean, primarului unității administrativ-teritoriale ori al sectorului municipiului București. Pentru a reține această concluzie a fost avută în vedere rațiunea legiutorului care, având în vedere gravitatea unor astfel de sancțiuni, a conferit astfel de atribuții numai celor cu un anumit nivel de specializare în domeniul urbanismului, amenajării teritoriului și autorizării executării lucrărilor de construcții.

Un argument de text în acest sens sunt dispozițiile art. 28 alin. (2) din Legea nr. 50/1991, care reglementând măsurile complementare ce se pot dispune împreună cu aplicarea amenzii contravenționale, prevăd că decizia menținerii sau a desființării construcțiilor realizate fără autorizație de construire sau cu nerespectarea prevederilor acesteia se va lua de către autoritatea administrației publice competente, pe baza planurilor urbanistice și a regulamentelor aferente, avizate și aprobate în condițiile legii, sau, după caz, de instanță.

În concluzie, opinia INM este aceea că Poliția Locală nu are atribuții în ceea ce privește aplicarea sancțiunii contravenționale și, prin urmare, nu are nici calitate procesuală activă în cererile de chemare în judecată ce au ca obiect desființarea construcției realizate fără autorizație de construire, introduse ulterior sancționării contravenționale a pârâtei în temeiul Legii nr. 50/1991 și a expirării termenului de intrare în legalitate.

Legitimarea procesuală activă în astfel de procese aparține organului care a aplicat sancțiunea, și anume șefului compartimentului care coordonează activitatea de amenajare a teritoriului și de urbanism sau, după caz, președintelui consiliului județean ori primarului unității administrativ-teritoriale sau al sectorului municipiului București în a cărui rază s-a săvârșit contravenția.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

8. Titlul problemei de drept:

Dreptul sau obligația instanței civile de a sesiza organele abilitate atunci când, din analiza probatoriului administrat în cauză, are indicii cu privire la săvârșirea de către părți sau alte persoane a unor posibile fapte penale, diferite de infracțiunile de audiență în sensul prevăzut de art. 218 C. proc. civ., sau a unor fapte contravenționale în materie fiscală sau în materia dreptului muncii. Actul procedural de sesizare.⁹

Materia: civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: alte cereri

⁹ Curtea de Apel Bacău.

Acte normative incidente: art. 218 C. proc. civ., art. 266 și art. 267 C. pen.

Cuvinte cheie: sesizare organe abilitate, instanță judecătorească, infracțiuni, contravenții.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Art. 266 alin. (1) C. pen., ce reglementează infracțiunea de *nedenunțare*, prevede că fapta persoanei care, luând cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

De asemenea, în conformitate cu art. 267 alin. (1) și (2) C. pen., ce reglementează infracțiunea de *omisiune a sesizării*, funcționarul public care, luând cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, omite sesizarea de îndată a organelor de urmărire penală se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă; când fapta este săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amenda.

Art. 291 C. proc. pen. prevede că:

(1) Orice persoană cu funcție de conducere în cadrul unei autorități a administrației publice sau în cadrul altor autorități publice, instituții publice ori al altor persoane juridice de drept public, precum și orice persoană cu atribuții de control, care, în exercitarea atribuțiilor lor, au luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, sunt obligate să sesizeze de îndată organul de urmărire penală și să ia măsuri pentru ca urmele infracțiunii, corpurile delictive și orice alte mijloace de probă să nu dispară.

(2) Orice persoană care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu de interes public, care în exercitarea atribuțiilor sale a luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, este obligată să sesizeze de îndată organul de urmărire penală.

În ceea ce privește *instanța civilă*, aceasta, ca subiect de drept distinct de judecător, nu are decât atribuția de soluționa cauzele civile repartizate, în limitele competenței stabilite de lege.

În ceea ce privește *judecătorul*, investit cu soluționarea unei cauze civile atunci când, din analiza probatoriului administrat în cauză, are indicii cu privire la săvârșirea de către părți sau alte persoane a unor posibile fapte penale, diferite de infracțiunile de audiență în sensul prevăzut de art. 218 C. proc. civ., apreciem că există *obligația* judecătorului de a sesiza organele penale competente numai:

a) în ipoteza săvârșirii unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, în condițiile art. 266 alin. (1) C. pen.;

b) în ipoteza săvârșirii unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, în condițiile art. 267 C. pen. (de pildă, o faptă de corupție sau contra înfăptuirii justiției comisă de un magistrat, grefier, avocat, expert etc.);

c) dacă judecătorul este președinte de instanță și, în exercitarea atribuțiilor sale, a luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu.

În aceste cazuri, organele penale competente vor fi sesizate printr-o adresă scrisă, la care se vor atașa probele în dovedire.

În ceea ce privește restul infracțiunilor sau în privința unor fapte contravenționale în materie fiscală sau în dreptul muncii, considerăm că judecătorului nu-i incumbă obligația sesizării organelor abilitate pentru cercetarea faptei, însă acesta are *dreptul de a le sesiza*, printr-o adresă scrisă, la care se vor atașa probele în dovedire, sau printr-un denunț.

În concluzie, opinia INM este aceea că obligația sesizării organelor penale atunci când, din analiza probatoriului administrat într-o cauză aflată pe rolul unei instanțe civile, rezultă indicii cu privire la săvârșirea de către părți sau alte persoane a unor posibile fapte penale, diferite de infracțiunile de audiență în sensul prevăzut de art. 218 C. proc. civ., există numai în sarcina judecătorului, iar nu a instanței civile, ca subiect de drept aparte, iar această obligație este limitată la cazurile expres prevăzute de lege, menționate mai sus. În afara acestor cazuri sau în privința unor fapte contravenționale în materie fiscală sau în dreptul muncii, opinia INM este aceea că judecătorului nu-i incumbă obligația sesizării organelor abilitate pentru cercetarea faptei, însă acesta are dreptul de a le sesiza.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

C. CHELTUIELI DE JUDECATĂ

9. Titlul problemei de drept:

Acordarea cheltuielilor de judecată aferente cererii de strămutare.¹⁰

Materia: civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: strămutare

Acte normative incidente: art. 145 alin. (1), art. 453 C. proc. civ.

Cuvinte cheie: strămutare, incident procedural, cheltuieli de judecată.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 145 alin. (1) C. proc. civ., în caz de admitere a cererii de strămutare, curtea de apel trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa; Înalta Curte de Casație și Justiție va strămuta judecarea cauzei la una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța de la care se cere strămutarea.

În conformitate cu art. 453 alin. (1) și (2) C. proc. civ., partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuieli de judecată; când cererea a fost admisă numai în parte, judecătorii vor stabili măsura în care fiecare dintre părți poate fi obligată la plata cheltuielilor de judecată; dacă este cazul, judecătorii vor putea dispune compensarea cheltuielilor de judecată.

¹⁰ Curtea de Apel București.

Problema de drept a cheltuielilor de judecată aferente cererii de strămutare supune analizei două aspecte:

a) primul este cel al momentului la care se soluționează cererea părții de acordare a cheltuielilor de judecată, respectiv cel al soluționării cererii de strămutare sau cel al soluționării procesului în cadrul căruia a fost formulată;

b) cel de-al doilea este cel al temeiniciei cererii de acordare a cheltuielilor de judecată aferente acestei cereri.

a) În ceea ce privește primul aspect, apreciem că instanța ce soluționează cererea de strămutare nu este în măsură să aprecieze, la acest moment, și asupra cererii de acordare a cheltuielilor de judecată aferente cererii de strămutare, întrucât:

- pe de-o parte, cererea de strămutare este doar un incident procedural ivit în cursul soluționării litigiului, iar instanța nu acordă cheltuielile de judecată la momentul soluționării fiecărui incident procedural în parte, ci doar la finalul procesului;

- pe de altă parte, instanța care soluționează strămutarea nu dispune de elementele indispensabile pentru a face aplicarea criteriilor legale prevăzute de art. 453 C. proc. civ., acestea urmând a fi avute în vedere de instanță la momentul soluționării cauzei cu privire la care s-a formulat cererea de strămutare.

Prin urmare, dacă se formulează o cerere de acordare a cheltuielilor de judecată aferente cererii de strămutare, instanța care a soluționat strămutarea o va respinge ca prematură.

b) În ceea ce privește temeinicia cererii de acordare a cheltuielilor de judecată aferente cererii de strămutare, la finalul procesului, de către instanța care-l judecă, considerăm că trebuie apreciat în concret, de la caz la caz, dacă partea care a pierdut procesul a avut vreo culpă procesuală în ivirea și soluționarea incidentului.

În concluzie, opinia INM este aceea că cererea de acordare a cheltuielilor de judecată aferente cererii de strămutare este prematur formulată la momentul soluționării cererii de strămutare, urmând a fi avută în vedere de instanța care soluționează procesul în cadrul căruia s-a formulat cererea de strămutare, la momentul pronunțării soluției asupra cererii cu care a fost investită, cu aprecierea, de la caz la caz, a culpei procesuale.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

10. Titlul problemei de drept:

Acordarea cheltuielilor de judecată în cauzele având ca obiect constatarea dreptului de proprietate în contradictoriu cu unitatea administrativ-teritorială.¹¹

Materia: civil

Subcategoria: drepturi de proprietate și alte drepturi reale

Obiect ECRIS: acțiune în constatare

Acte normative incidente: art. 453 alin. (1) C. proc. civ.

Cuvinte cheie: cheltuieli de judecată, culpă procesuală, unitate administrativ-teritorială, constatarea dobândirii dreptului de proprietate.

¹¹ Curtea de Apel Constanța.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 453 alin. (1) C. proc. civ., partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuielile de judecată.

Fundamentul suportării cheltuielilor de judecată este reprezentat de culpa procesuală și de regula despăgubirii integrale a părții care a câștigat procesul.

Intrucât textul de lege nu distinge, în măsura în care cererea de chemare în judecată este admisă și se reține culpa procesuală a părții care a pierdut procesul, independent de persoana care are calitatea de pârât, aceasta urmează a fi obligată la suportarea cheltuielilor de judecată avansate de reclamant.

Unitatea administrativ-teritorială are aceleași drepturi și obligații procesuale ca orice alt subiect de drept, astfel încât, câtă vreme s-a reținut calitatea procesuală pasivă a acesteia, nu există temeieri legale pentru a se proceda la soluționarea diferită a cererii privind cheltuielile de judecată, în funcție de persoana ce are calitatea de pârât.

Singurele situații în care, deși cererea de chemare în judecată este admisă, partea care a pierdut procesul nu va fi obligată la plata cheltuielilor de judecată, chiar dacă acestea sunt dovedite, sunt cele în care se pune problema lipsei culpei procesuale. Cu titlu de exemplu, indicăm situația în care dreptul este recunoscut de lege, însă pentru realizarea lui, potrivit legii, este necesară formularea unei acțiuni în justiție. Însă, și în aceste situații, rațiunea respingerii cererii privind cheltuielile de judecată nu rezidă în calitatea persoanei ce are calitatea de pârât, ci în faptul că lipsește fundamentul suportării cheltuielilor de judecată, reprezentat de culpa procesuală a părții care a pierdut procesul.

În concluzie, opinia INM este în sensul că dacă unitatea administrativ-teritorială are calitate procesuală pasivă, iar aceasta pierde procesul, instanța o poate obliga la suportarea cheltuielilor de judecată, conform art. 453 alin. (1) C. proc. civ., cu condiția existenței culpei procesuale a pârâtei și a dovedirii suportării cheltuielilor de judecată de către reclamant.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

11. Titlul problemei de drept:

Includerea în cuantumul cheltuielilor de judecată a onorariului pentru expertul consilier.¹²

Materia: civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: alte cereri

Acte normative incidente: art. 330 alin. (5), art. 451 alin. (1) C. proc. civ., art. 18 O.G. nr. 2/2000

Cuvinte cheie: cheltuieli de judecată, onorariu expert consilier

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 330 alin. (5) C. proc. civ., la efectuarea expertizei în condițiile prevăzute la alin. (1) și (2) pot participa experți aleși de părți și încuviințați de instanță, având calitatea de consilieri ai părților, dacă prin lege nu se dispune altfel; în acest caz, ei pot să dea relații,

¹² Curtea de Apel Galați.

să formuleze întrebări și observații și, dacă este cazul, să întocmească un raport separat cu privire la obiectivele expertizei.

Deopotrivă, art. 18 din O.G. nr. 2/2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară prevede că:

(1) Partea interesată are dreptul să solicite ca pe lângă expertul tehnic judiciar numit să mai participe la efectuarea expertizei, pe cheltuiala acesteia, și un expert tehnic judiciar sau un specialist, nominalizat de aceasta și încuviințat de organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei, în calitate de consilier al părții, din categoria persoanelor prevăzute la art. 11-14.

(2) Expertul tehnic judiciar sau specialistul nominalizat de parte în condițiile alin. (1) trebuie să dețină aceeași specializare cu cea a expertului tehnic judiciar numit de organul judiciar pentru efectuarea expertizei. Dacă acest lucru nu este posibil, se va avea în vedere ca specializarea expertului tehnic judiciar care participă la efectuarea expertizei în calitate de consilier al părții să fie înrudită cu cea a expertului tehnic judiciar numit și să aparțină aceluiași domeniu.

(3) Onorariul expertului tehnic judiciar sau al specialistului care participă la efectuarea expertizei în condițiile alin. (1) este stabilit de parte și de expert, de comun acord, în temeiul raporturilor contractuale dintre aceștia, și este plătit acestuia de către partea care l-a nominalizat.

(4) Un exemplar original al documentului care face dovada relațiilor contractuale dintre parte și expertul tehnic judiciar sau specialistul care participă la efectuarea expertizei în condițiile prevăzute la alin. (1), precum și a sumelor datorate acestuia va fi depus la dosarul cauzei cu cel puțin 5 zile înainte de termenul stabilit pentru depunerea raportului de către expertul tehnic judiciar sau specialistul numit.

Pe de altă parte, potrivit art. 451 alin. (1) C. proc. civ., cheltuielile de judecată constau în taxele judiciare de timbru și timbrul judiciar, onorariile avocaților, ale experților și ale specialiștilor numiți în condițiile art. 330 alin. (3), sumele convenite martorilor pentru deplasare și pierderile cauzate de necesitatea prezenței la proces, cheltuielile de transport și, dacă este cazul, de cazare, precum și orice alte cheltuieli necesare pentru buna desfășurare a procesului.

Din coroborarea acestor dispoziții legale, apreciem că onorariul expertului consilier al părții se include în categoria cheltuielilor de judecată, pentru următoarele considerente:

- a) lipsa vreunei distincții efectuate de către legiuitor în cuprinsul art. 451 alin. (1) C. proc. civ. între onorariile experților numiți de instanță și cele ale experților consilieri;

Din dispozițiile art. 451 alin. (1) C. proc. civ. rezultă că, în categoria cheltuielilor de judecată, sunt cuprinse, printre altele, onorariile experților și ale specialiștilor numiți în condițiile art. 330 alin. (1) C. proc. civ., aceste onorarii fiind exemplificate de lege printre cheltuielile necesare pentru buna desfășurare a procesului.

Se observă astfel că atunci când s-a menționat onorariul experților ca reprezentând o cheltuială de judecată, legiuitorul nu a distins între expertul numit de instanță și expertul consilier al părții, primul numit în condițiile art. 330 alin. (1) C. proc. civ., iar cel de al doilea în condițiile art. 330 alin. (5) C. proc. civ. Prin urmare, apreciem că, în lipsa unei distincții făcute de legiuitor, în categoria cheltuielilor de judecată urmează a fi inclus atât onorariul expertului numit de instanță în condițiile art. 330 alin. (1) C. proc. civ., cât și onorariul expertului consilier al uneia dintre părți.

- b) reglementarea art. 18 alin. (4) din O.G. nr. 2/2000 ce face referire la depunerea la dosar a documentului care face dovada sumelor datorate expertului consilier.

Astfel, dispozițiile art. 18 alin. (4) din O.G. nr. 2/2000 vizează depunerea la dosarul cauzei a dovezilor privind sumele de bani datorate expertului consilier.

Considerăm că rațiunea acestei reglementări pleacă de la premisa includerii în categoria cheltuielilor de judecată a onorariului expertului consilier al părții, o altă interpretare împiedicând identificarea scopului necesității depunerii la dosarul cauzei a dovezii cuantumului onorariului expertului consilier.

Cât privește dispoziția cuprinsă în art. 18 alin. (3) din O.G. nr. 2/2000 în sensul că onorariul se plătește de partea care l-a nominalizat urmează a fi interpretată în sensul că onorariul reprezintă o cheltuială avansată de această parte în vederea soluționării cauzei, urmând ca, în măsura câștigării procesului, să recupereze aceste cheltuieli sub forma cheltuielilor de judecată, în condițiile art. 453 alin. (1) C. proc. civ.

În concluzie, opinia INM este aceea că onorariul expertului consilier al părții reprezintă o cheltuială pentru buna desfășurare a procesului, fiind astfel inclus în categoria cheltuielilor de judecată, în accepțiunea dată acestora de dispozițiile art. 451 alin. (1) C. proc. civ.

Participanții au apreciat că onorariul expertului consilier al părții poate reprezenta o cheltuială pentru buna desfășurare a procesului, aspect asupra căruia instanța investită cu soluționarea cauzei urmează să aprecieze de la caz la caz.

Având în vedere calitatea de consilier al părții pe care o dobândește expertul desemnat conform art. 330 alin. (5) C. proc. civ., onorariul acestuia va fi acordat, în măsura în care instanța va aprecia în acest sens, în temeiul art. 451 alin. (1) C. proc. civ., cu titlu de “alte cheltuieli necesare pentru buna desfășurare a procesului”.

În același sens, a fost indicată, ca practică judiciară, decizia nr. 1610/2015 a Secției I civile din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție.

C. CĂI DE ATAC.

12. Titlul problemei de drept:

Admisibilitatea apelului incident atunci când aceeași parte a declarat și apel principal tardiv sau apel principal la judecata căruia a renunțat.¹³

Materia: civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect Ecris: apel

Acte normative incidente: art. 472 alin. (1) și (2) C. proc. civ.

Cuvinte cheie: apel incident, apel principal tardiv, renunțare la judecata apelului principal.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 472 alin. (1) C. proc. civ., intimatul este în drept, după împlinirea termenului de apel, să formuleze apel în scris, în cadrul procesului în care se judecă apelul

¹³ Curtea de Apel Constanța.

făcut de partea potrivnică, printr-o cerere proprie care să tindă la schimbarea hotărârii primei instanțe.

Pentru a răspunde problemei supuse dezabterii este necesară identificarea condițiilor în care se poate declara apelul incident, acestea fiind următoarele:

- titularul apelului incident să aibă calitatea de intimat în apelul principal al părții potrivnice;

- termenul pentru declararea apelului principal, în ceea ce îl privește, să se fi împlinit;

- apelul incident să tindă la schimbarea hotărârii primei instanțe.

Exemplificând o ipoteză de apel incident, apreciem că pârâtul căruia i s-a respins o excepție procesuală peremptorie poate declara apel incident împotriva hotărârii judecătorești prin care cererea reclamantului a fost respinsă ca neîntemeiată, criticând și încheierea de ședință prin care excepția procesuală a fost respinsă, în ipoteza în care reclamantul a declarat apel principal împotriva sa.

De asemenea, potrivit art. 472 alin. (2) C. proc. civ., dacă apelantul principal își retrage apelul sau dacă acesta este respins ca tardiv, ca inadmisibil ori pentru alte motive care nu împiedică cercetarea fondului, apelul incident prevăzut la alin. (1) rămâne fără efect.

Prin urmare, pentru incidența problemei în discuție, trebuie să se plece de la premisa în care una dintre părți declară apel principal, în care partea potrivnică are calitatea de intimat, iar acesta din urmă declară atât un apel principal tardiv sau la judecata căruia renunță, cât și un apel incident.

Considerăm că, în situația concretă de față, între nedeclararea apelului principal și declararea unui apel principal tardiv sau la judecata căruia s-a renunțat nu există o diferență calitativă, prin prisma admisibilității apelului incident.

Prin urmare, dacă există un apel principal care conduce la dobândirea de către una din părți a calității de intimat, acesta din urmă are dreptul să declare apel incident, după expirarea termenului de apel, cu condiția ca cererea sa să tindă la schimbarea hotărârii primei instanțe. Este lipsit astfel de relevanță dacă intimatul nu a declarat deloc apel principal sau a declarat un apel principal tardiv sau a renunțat la judecarea acestuia, în ambele ipoteze fiind admisibilă declararea apelului incident.

În concluzie, opinia INM este aceea că este admisibil apelul incident formulat de aceeași parte care a declarat și apel principal tardiv sau apel principal la judecata căruia a renunțat, dacă este declarat și un apel principal de către partea adversă.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

D. EXECUTARE SILITĂ

13. Titlul problemei de drept:

Caracterul de titlu executoriu al contractelor de furnizare de servicii de credit încheiate la distanță prin raportare la dispozițiile O.G. nr. 85/2004.¹⁴

Materia: civil

Subcategoria: pretenții

Obiect ECRIS: pretenții

Acte normative incidente: O.G. nr. 85/2004, art. 272, art. 632 alin. (2), art. 641 C. proc. civ., art. 120 din O.U.G. nr. 99/2006

¹⁴ Curtea de Apel Galați.

Cuvinte cheie: contracte încheiate la distanță, titlu executoriu.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Subiectul temei privește caracterul de titlu executoriu al contractelor încheiate la distanță în condițiile O.G. nr. 85/2004 privind protecția consumatorilor la încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare, atunci când debitorul nu a semnat contractul, dar se face proba acestuia cu un contract semnat de creditor, extras de cont prin care suma împrumutată a fost virată în contul debitorului și confirmare, prin e-mail sau SMS, din partea debitorului că a acceptat oferta de creditare, și a creditorului că a acceptat comanda debitorului.

Art. 3 din O.G. nr. 85/2004 definește următorii termeni:

a) contract la distanță - contractul de furnizare de servicii financiare încheiat între un furnizor și un consumator, în cadrul unui sistem de vânzare la distanță sau al unui sistem de furnizare de servicii organizat de către furnizor care utilizează în mod exclusiv, înainte și la încheierea acestui contract, una sau mai multe tehnici de comunicație la distanță;

b) serviciu financiar - orice serviciu bancar, de credit, de asigurare, pensii individuale, servicii de investiții financiare reglementate de Legea nr. 297/2004 privind piața de capital, cu modificările și completările ulterioare, sau orice servicii referitoare la plata în natură;

c) furnizor - orice persoană juridică sau persoană fizică, publică sau privată, abilitată conform legii, care, în cadrul activităților sale profesionale sau comerciale, are calitatea de furnizor de servicii financiare stipulate în contractul la distanță;

d) consumator - orice persoană fizică sau grup de persoane fizice constituite în asociații, care, în cadrul contractelor reglementate de prezenta ordonanță, acționează în scopuri din afara activității sale comerciale, industriale sau de producție, artisanale ori liberale.

Potrivit art. 8 din ordonanță, dacă părțile nu au convenit altfel, momentul încheierii contractului la distanță privind serviciile financiare îl constituie momentul primirii mesajului de confirmare de către consumator, referitor la comanda sa.

În conformitate cu art. 120 din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, contractele de credit, inclusiv contractele de garanție reală sau personală, încheiate de o instituție de credit constituie titluri executorii.

Apreciem că problema care se ridică este aceea dacă, în contextul dat, putem fi în prezența sau nu a unui titlu executoriu care nu îndeplinește condițiile unui înscris sub semnătură privată. Problema nu este cea a încheierii sau nu a contractului în sine, căci contractul poate fi perfectat valabil și verbal, nefiind necesară semnătura, iar o atare încheiere se poate dovedi cu respectarea dispozițiilor legale în materie, ci a recunoașterii caracterului de titlu executoriu unui înscris care nu îndeplinește condițiile înscrisului sub semnătură privată.

În conformitate cu art. 632 alin. (2) C. proc. civ., constituie titluri executorii hotărârile executorii prevăzute la art. 633, hotărârile cu executare provizorie, hotărârile definitive, precum și orice alte hotărâri sau *înscrisuri care, potrivit legii, pot fi puse în executare*.

Înscrisurile extrajudiciare care pot fi puse în executare sunt cele prevăzute de art. 638 alin. (1) C. proc. civ.

Astfel, potrivit acestui articol, sunt, de asemenea, titluri executorii și pot fi puse în executare silită:

1. încheierile și procesele-verbale întocmite de executorii judecătorești care, potrivit legii, constituie titluri executorii;
2. înscrisurile autentice, în cazurile prevăzute de lege;
3. titlurile executorii notariale emise în condițiile prevăzute de lege;
4. titlurile de credit sau alte înscrisuri cărora legea le recunoaște putere executorie.

Ca atare, un contract încheiat între părți poate fi titlu executoriu în măsura în care constituie un înscris autentic sau un înscris sub semnătură privată, iar legea-i recunoaște puterea executorie.

Potrivit art. 641 C. proc. civ., înscrisurile sub semnătură privată sunt titluri executorii, numai dacă sunt înregistrate în registrele publice, în cazurile și în condițiile anume prevăzute de lege (...).

În conformitate cu art. 272 C. proc. civ., înscrisul sub semnătură privată este acela care poartă semnătura părților, indiferent de suportul său material; el nu este supus niciunei formalități, în afara excepțiilor anume prevăzute de lege.

Din coroborarea acestor texte legale rezultă că, dacă debitorul nu a semnat contractul încheiat la distanță, înscrisul constatator al actului juridic ce conține exclusiv semnătura creditorului nu constituie un înscris sub semnătură privată în accepțiunea art. 272 C. proc. civ., nerespectând forma pretinsă pentru dovedirea unui act juridic bilateral ce implică prezența ambelor semnături.

Neconstituind un înscris sub semnătură privată, apreciem că acesta nu poate reprezenta titlu executoriu împotriva debitorului, astfel încât nu se impune respingerea ca lipsite de interes a acțiunilor în pretenții promovate împotriva acestuia.

În opinia INM, contractele de furnizare de servicii de credit încheiate la distanță în condițiile O.G. nr. 85/2004, care nu sunt semnate de debitor, nu constituie titluri executorii, neîntrunind condițiile unui înscris sub semnătură privată.

În majoritate, participanții au agreeat opinia INM. S-a reținut că pentru a constitui instrument probator al contractului încheiat la distanță, mesajul de confirmare transmis de consumator instituției financiare trebuie să îndeplinească cerințele art. 282 alin. (1) C. proc. civ. pentru înscrisul pe suport informatic, respectiv “să prezinte garanții suficiente de serioase pentru a face deplină credință în privința conținutului acestuia și a identității persoanei de la care emană (s.n.)”.

În opinie minoritară, s-a apreciat că respectivele contracte au caracter de titlu executoriu, având în vedere dispozițiile art. 120 din O.U.G. nr. 99/2006 coroborate cu art. 632 alin. (2) C. proc. civ.

14. Titlul problemei de drept:

Încuviințarea executării silite în privința creanței reprezentate de penalități de întârziere, în cazul în care facturile emise în temeiul unor contracte pentru furnizare de utilități publice sunt titluri executorii, însă penalitățile de întârziere nu sunt stabilite în factură, ci în contract.¹⁵

Materia: civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: încuviințare executare silită

¹⁵ Curtea de Apel Galați.

Acte normative incidente: art. 42 alin. (6¹) din Legea nr. 51/2006, art. 666 alin. (5) pct. 2 C. proc. civ.

Cuvinte cheie: facturi fiscale, utilități publice, penalități de întârziere, titlu executoriu.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 42 alin. (6¹) din Legea serviciilor comunitare de utilități publice nr. 51/2006, factura emisă pentru serviciile de utilități publice constituie titlu executoriu.

În cuprinsul Deciziei Curții Constituționale nr. 188/2017, aceasta a statuat că legiuitorul a optat pentru o atare soluție legislativă (conferirea caracterului de titlu executoriu facturii fiscale – n.n.) având în vedere domeniul specific al serviciilor publice, pentru a se putea asigura recuperarea cu celeritate a contravalorii serviciilor furnizate, împrejurare față de care se poate asigura și continuitatea acestora.

Prin urmare, pornind de la rațiunea atribuirii caracterului de titlu executoriu facturii fiscale pentru serviciile de utilități publice, menționată în cuprinsul deciziei anterioare, apreciem că factura fiscală nu constituie titlu executoriu și pentru penalitățile de întârziere stabilite în contract pentru executarea cu întârziere a obligației de plată a contravalorii serviciilor furnizate.

De altfel, penalitățile de întârziere nici nu pot fi stabilite prin intermediul unei facturii fiscale, care nu are natura unui act juridic, însușit de către ambele părți, ci a unui mijloc de probă în dovedirea executării obligațiilor de către furnizorul de servicii de utilități publice, în cazul analizat.

În conformitate cu art. 666 alin. (5) pct. 2 C. proc. civ., instanța poate respinge cererea de încuviințare a executării silite dacă hotărârea sau, după caz, înscrisul nu constituie, potrivit legii, titlu executoriu.

În concluzie, opinia INM este în sensul că se impune respingerea, ca neîntemeiată, a cererii de încuviințare a executării silite în privința creanței reprezentate de penalitățile de întârziere aferente contravalorii serviciilor de furnizare de utilități publice, în temeiul art. 666 alin. (5) pct. 2 C. proc. civ., întrucât facturile nu constituie titlu executoriu și în privința penalităților de întârziere.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

II. DREPT CIVIL

15. Titlul problemei de drept:

Notarea în cartea funciară a procesului-verbal de constatare și sancționare a contravenției. Modul de soluționare a plângerii formulate împotriva încheierii de carte funciară a registratorului-șef, prin care s-a dispus respingerea cererii de reexaminare formulate împotriva încheierii de carte funciară a registratorului, prin care s-a respins cererea de notare în cartea funciară a procesului-verbal de constatare și sancționare a contravenției, emis de serviciul public de poliție locală, în aplicarea Legii nr. 50/1991¹⁶.

Materia: civil

Subcategoria: drepturi de proprietate și alte drepturi reale

¹⁶ Curtea de Apel Alba Iulia.

Obiect ECRIS: plângere împotriva încheierii de carte funciară

Acte normative incidente: art. 876 alin. (2), 902 și 903 C. civ. și art. 28 alin. (1) și (3), art. 37 alin. (2), (5) și (6) din Legea nr. 50/1991.

Cuvinte cheie: plângere împotriva încheierii de carte funciară, notare în cartea funciară, proces-verbal de contravenție.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Subiectul temei privește ipoteza în care prin proces-verbal de constatare și sancționare a contravenției, emis de serviciul public de poliție locală, în aplicarea Legii nr. 50/1991, a fost sancționat titularul dreptului de proprietate asupra unui imobil, pentru efectuarea de lucrări de construcție în lipsa sau cu nerespectarea autorizației de construire, iar serviciul public de poliție locală a solicitat notarea în cartea funciară a procesului-verbal. Problema de practică neunitară s-a ivit în legătură cu legalitatea încheierii registratorului-șef al biroului teritorial de carte funciară, prin care s-a respins cererea de reexaminare formulată împotriva încheierii de carte funciară a registratorului, prin care s-a respins cererea serviciului public de poliție locală de notare în cartea funciară.

Potrivit art. 876 alin. (2) C. civ., în cazurile prevăzute de lege pot fi înscrise în cartea funciară și alte drepturi, fapte sau raporturi juridice [în afara descrierii imobilelor și indicării drepturilor reale asupra acestora – *n.n.*], dacă au legătură cu imobilele cuprinse în cartea funciară.

În ceea ce privește actele sau faptele supuse notării, potrivit art. 902 alin. (1) C. civ., drepturile, faptele sau alte raporturi juridice prevăzute la art. 876 alin. (2) devin opozabile terțelor persoane exclusiv prin notare, dacă nu se dovedește că au fost cunoscute pe altă cale, în afara cazului în care din lege rezultă că simpla cunoaștere a acestora nu este suficientă pentru a suplini lipsa de publicitate; în caz de conflict de drepturi care provin de la un autor comun, dispozițiile art. 890-892, 896 și 897 se aplică în mod corespunzător.

În conformitate cu alin. (2) al aceluiași articol, în afara altor cazuri prevăzute de lege, sunt supuse notării în cartea funciară:

1. punerea sub interdicție judecătorească și ridicarea acestei măsuri;
2. cererea de declarare a morții unei persoane fizice, hotărârea judecătorească de declarare a morții și cererea de anulare sau de rectificarea hotărârii judecătorești de declarare a morții;
3. calitatea de bun comun a unui imobil;
4. convenția matrimonială, precum și modificarea sau, după caz, înlocuirea ei;
5. destinația unui imobil de locuință a familiei;
6. locațiunea și cesiunea de venituri;
7. aportul de folosință la capitalul social al unei societăți;
8. interdicția convențională de înstrăinare sau de grevare a unui drept înscris;
9. vânzarea făcută cu rezerva dreptului de proprietate;
10. dreptul de a revoca sau denunța unilateral contractul;
11. pactul comisoriu și declarația de rezoluțiune sau de reziliere unilaterală a contractului;
12. antecontractul și pactul de opțiune;
13. dreptul de preempțiune născut din convenții;
14. intenția de a înstrăina sau de a ipoteca;
15. schimbarea rangului ipotecii, poprirea, gajul sau constituirea altei garanții reale asupra creanței ipotecare;

16. deschiderea procedurii insolvenței, ridicarea dreptului de administrare al debitorului supus acestei măsuri, precum și închiderea acestei proceduri;
17. sechestrul, urmărirea imobilului, a fructelor ori veniturilor sale;
18. acțiunea în prestație tabulară, acțiunea în justificare și acțiunea în rectificare;
19. acțiunile pentru apărarea drepturilor reale înscrise în cartea funciară, acțiunea în partaj, acțiunile în desființarea actului juridic pentru nulitate, rezoluțiune ori alte cauze de ineficacitate, acțiunea revocatorie, precum și orice alte acțiuni privitoare la alte drepturi, fapte, alte raporturi juridice în legătură cu imobilele înscrise;
20. punerea în mișcare a acțiunii penale pentru o înscriere în cartea funciară săvârșită printr-o faptă prevăzută de legea penală.

În sensul acestui articol, prin terți se înțelege orice persoană care a dobândit un drept real sau un alt drept în legătură cu imobilul înscris în cartea funciară [alin. (3)].

De asemenea, în legătură cu actele sau faptele care pot fi notate în cartea funciară, potrivit art. 903 C. civ., se vor putea nota în cartea funciară, fără însă ca opozabilitatea față de terți să depindă de această înscriere:

1. incapacitatea sau restrângerea, prin efectul legii, a capacității de exercițiu ori de folosință;
2. declarația de utilitate publică în vederea exproprierii unui imobil;
3. *orice alte fapte sau raporturi juridice care au legătură cu imobilul și care sunt prevăzute în acest scop de lege.*

Conchidem că art. 902 C. civ. prevede actele și faptele supuse notării pentru opozabilitate față de terți, în timp ce art. 903 C. civ. reglementează actele și faptele susceptibile de notare în cartea funciară pentru informare, fără ca opozabilitatea față de terți să depindă de această înscriere.

Art. 17 din Ordinul nr. 700/2014 privind aprobarea Regulamentului de avizare, recepție și înscriere în evidențele de cadastru și carte funciară prevede:

- (1) Notarea este înscrierea prin care actele, faptele juridice ori raporturile juridice privitoare la drepturile personale, la starea sau capacitatea persoanelor, în legătură cu imobilele din cartea funciară devin opozabile față de terți sau sunt înscrise cu efect de informare.
- (2) Notarea se realizează numai în cazurile prevăzute de Codul civil și de alte legi, la cererea persoanelor interesate sau din oficiu.
- (3) Cererile de notare a unor drepturi, fapte sau raporturi juridice pentru care legea nu prevede formalitatea de publicitate a notării se vor respinge.

În conformitate cu art. 18 din ordin, sunt supuse notării următoarele drepturi, fapte sau raporturi juridice în legătură cu imobilele înscrise în cartea funciară:

- a) drepturile, faptele și raporturile juridice prevăzute de art. 902 și 903 din Codul civil;
- b) contractul de administrare a coproprietății asupra unui alt drept real principal având ca obiect un bun imobil înscris în cartea funciară, precum și declarațiile de denunțare unilaterală a unor asemenea contracte, în condițiile art. 644 alin. (3) din Codul civil;
- c) obligațiile care, potrivit actului de constituire a dreptului de servitute, incumbă proprietarului fondului aservit în scopul asigurării uzului și utilității fondului dominant;
- d) sarcina instituitului donatar sau legatar de a administra bunul imobil care face obiectul liberalității și de a-l transmite, la decesul său, substituitului desemnat de către dispunător;
- e) calitatea de monument istoric sau sit arheologic a unui imobil;
- f) calitatea de arie naturală protejată ori de coridor ecologic;
- g) existența contractelor de împrumut și a convențiilor de fidejusiune încheiate în scopul finanțării reabilitării termice a clădirilor de locuit, în condițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 69/2010 privind reabilitarea termică a clădirilor de locuit cu finanțare prin credite bancare cu garanție guvernamentală, cu modificările și completările ulterioare;

- h) faptul că terenul agricol pe care se înființează perdele forestiere de protecție este supus procedurii de împădurire prevăzute de Legea nr. 289/2002 privind perdelele forestiere de protecție, cu modificările și completările ulterioare;
- i) excepțiile pe care debitorul cedat le-ar fi putut opune cedentului unei creanțe garantate cu o ipotecă imobiliară pentru cauze anterioare notificării sau acceptării cesiunii creanței ipotecare și pe care înțelege să le opună cesionarului;
- j) notificarea, de către consiliile județene sau de către Consiliul general al Municipiului București, a obligațiilor ce revin proprietarilor unor construcții expertizate tehnic și încadrate în clasa I de risc seismic, asociațiilor de proprietari ori altor persoane juridice care au în administrare asemenea construcții, în scopul reducerii riscului seismic prezentat de aceste imobile, renotificarea acestor obligații de către primarii comunelor, ai orașelor, ai municipiilor sau de către Primarul general al Municipiului București, precum și dispozițiile primarilor de aprobare a deciziilor de intervenție prin expertizarea tehnică a construcțiilor sau prin proiectarea și execuția lucrărilor de consolidare la construcțiile expertizate tehnic și încadrate în clasa I de risc seismic, în condițiile Ordonanței Guvernului nr. 20/1994 privind măsuri pentru reducerea riscului seismic al construcțiilor existente, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
- k) creanța fiscală a statului având ca obiect restituirea sumelor alocate din transferuri de la bugetul de stat pentru execuția lucrărilor de consolidare a clădirilor de locuit multietajate, încadrate, pe baza expertizei tehnice, în clasa I de risc seismic și care prezintă pericol public, incluse în programele anuale de reducere a riscului seismic, în sensul dispozițiilor Ordonanței Guvernului nr. 20/1994 privind măsuri pentru reducerea riscului seismic al construcțiilor existente, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și interdicția legală de înstrăinare a locuințelor proprietate privată a persoanelor fizice, care fac parte din clădirile incluse în programele anuale de reducere a riscului seismic și la care s-au executat lucrări de consolidare finanțate prin transferuri de la bugetul de stat, până la rambursarea integrală a sumelor provenite din finanțări de la bugetul de stat, dar nu mai mult de 25 de ani de la recepția efectuată la terminarea lucrărilor de consolidare;
- l) cererea de reexaminare și plângerea împotriva încheierii de carte funciară;
- m) hotărârea judecătorească prin care s-a constatat sau declarat nulitatea persoanei juridice;
- n) hotărârea judecătorească pronunțată de instanța de tutelă prin care se încuviințează măsura exercitării dreptului de către unul dintre soți de a dispune de anumite bunuri numai cu consimțământul expres al celuilalt soț;
- o) bogățiile de orice natură ale solului și subsolului, fructele neculese încă, plantațiile și construcțiile încorporate în sol care devin mobile prin anticipație, atunci când, prin voința părților, sunt privite în natura lor individuală în vederea detașării lor;
- p) existența, modificarea sau desființarea temporară, prin acordul părților, a limitelor legale în interes privat în condițiile art. 602 alin. (2) din Codul civil;
- q) convențiile privind suspendarea partajului imobilelor aflate în coproprietate;
- r) notarea actelor încheiate de proprietar cu privire la veniturile neajunse la scadență sau urmărirea acestora de alți creditori;
- s) mențiunea de menținere a ipotecii pentru garantarea noii creanțe;
- t) clauza de inalienabilitate a imobilului și clauza de insesizabilitate;
- u) notarea strămutării dreptului de ipotecă sau privilegiului în temeiul înscrisurilor ce dovedesc subrogarea/novația;
- v) recepția propunerii de dezlipire ori de alipire și respingerea acesteia, respingerea cererii de recepție și/sau de înscriere, în cazul imobilelor cu carte funciară deschisă;
- w) obligații de a nu face: interdicțiile de înstrăinare, grevare, închiriere, dezlipire, alipire, construire, demolare, restructurare și amenajare;

- x) restricțiile aduse imobilului sau proprietarului potrivit convențiilor și tratatelor europene și internaționale la care România este parte;
- y) împrejurarea că imobilul este afectat de lucrări sau investiții subterane de interes local sau național;
- z) împrejurarea că imobilul este afectat exercitării unei profesii autorizate;
- aa) suprapunerea imobilelor afectate de expropriere cu coridorul de expropriere, potrivit Normei metodologice de aplicare a Legii nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes național, județean și local;
- bb) împrejurarea că imobilul aparține patrimoniului național, european sau internațional;
- cc) orice modificări, îndreptări sau însemnări ce s-ar face în titlu, în partea I sau a II-a a cărții funciare, cu privire la înscrierile făcute;
- dd) orice alte drepturi, fapte sau raporturi juridice pentru care legea prevede formalitatea notării.

Potrivit art. 28 alin. (1) din Legea nr. 50/1991, odată cu aplicarea amenzii pentru contravențiile prevăzute la art. 26 alin. (1) lit. a) și b) se dispune oprirea executării lucrărilor, precum și, după caz, luarea măsurilor de încadrare a acestora în prevederile autorizației sau de desființare a lucrărilor executate fără autorizație ori cu nerespectarea prevederilor acesteia, într-un termen stabilit în procesul-verbal de constatare a contravenției.

În conformitate cu alin. (3), măsura desființării construcțiilor se aplică și în situația în care, la expirarea termenului de intrare în legalitate stabilit în procesul-verbal de constatare a contravenției, contravenientul nu a obținut autorizația necesară.

Din aceste dispoziții legale rezultă că prin procesul-verbal de contravenție poate fi dispusă măsura desființării lucrărilor executate fără autorizație sau, urmare a expirării termenului de intrare în legalitate stabilit în procesul-verbal, se poate ajunge la dispunerea aceluiași măsuri a desființării construcției.

Prin imobil în sensul Titlului VII al Codului civil privind cartea funciară se înțelege una sau mai multe parcele de teren alăturate, indiferent de categoria de folosință, cu sau fără construcții, aparținând aceluiași proprietar, situate pe teritoriul unei unități administrativ-teritoriale și care sunt identificate printr-un număr cadastral unic [art. 876 alin. (3)].

Ca atare, în accepțiunea reglementării cărții funciare imobilul este reprezentat de teren, cu sau fără construcții. Existența sau nu a construcției pe teren constituie un fapt în legătură cu imobilul.

Potrivit art. 37 alin. (2) teza I din Legea nr. 50/1991, lucrările de construcții autorizate se consideră finalizate dacă s-au realizat toate elementele prevăzute în autorizație și dacă s-a efectuat recepția la terminarea lucrărilor.

În conformitate cu alin. (5), construcțiile executate fără autorizație de construire sau cu nerespectarea prevederilor acesteia, precum și cele care nu au efectuată recepția la terminarea lucrărilor, potrivit legii, nu se consideră finalizate.

Alin. (6) din același act normativ prevede că dreptul de proprietate asupra construcțiilor se înscrie în cartea funciară în baza unui certificat de atestare, care să confirme că edificarea construcțiilor s-a efectuat conform autorizației de construire și că există proces-verbal de recepție la terminarea lucrărilor, sau, după caz, a unui certificat de atestare a edificării construcției, eliberate de autoritatea administrației publice locale competentă, care să confirme situația juridică actuală a construcțiilor și respectarea dispozițiilor în materie și a unei documentații cadastrale.

Prin urmare, în măsura în care construcția a fost edificată fără autorizație de construire sau cu nerespectarea prevederilor acesteia, dreptul real asupra construcției nu se înscrie în cartea funciară.

Nu se poate considera că, neînscriindu-se dreptul asupra construcției în cartea funciară, procesul-verbal de contravenție prin care se dispune măsura desființării construcției nu constată o situație juridică ce are legătură cu imobilul, întrucât, după cum am arătat, reglementarea cărții funciare are în vedere imobilul în sens de teren, cu sau fără construcții, iar nu de construcție.

În concluzie, opinia INM este în sensul că procesul-verbal de constatare și sancționare a contravenției emis în aplicarea Legii nr. 50/1991 constată o situație juridică în legătură cu imobilul în accepțiunea reglementării cărții funciare, putând fi notat în cartea funciară cu rol de informare a terților, potrivit art. 903 pct. 3 C. civ., satisfăcându-se în acest fel și principiul publicității integrale.

În majoritate, a fost însușită soluția din opinia INM, în sensul admisibilității notării procesului-verbal de stabilire și sancționare a contravenției în cartea funciară a imobilului teren, exclusiv în scop de informare a terților.

În opinie minoritară, s-a apreciat că procesul-verbal de constatare și sancționare a contravenției emis în aplicarea Legii nr. 50/1991 nu poate fi notat în partea a III-a a cărții funciare, întrucât acesta nu are legătură cu imobilul teren înscris în partea I, ci vizează o construcție care, prin ipoteză, nu este înscrisă în cartea funciară.

16. Titlul problemei de drept:

Efectul juridic al hotărârii consiliului local prin care se prevede faptul că toate contractele de închiriere în vigoare privind imobile aparținând municipiului își produc efectele juridice numai până la data 31.10.2017. Acțiune promovată de municipiu având ca obiect evacuarea chiriașilor pe calea procedurii speciale reglementate de Titlul XI C. proc. civ.¹⁷

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: evacuare

Acte normative incidente: Titlul XI C. proc. civ., art. 1321, art. 1824 alin. (2), art. 1825 alin. (2) C. civ., Legea nr. 215/2001.

Cuvinte cheie: contract de locațiune, încetare, hotărâre consiliu local.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Art. 1321 C. civ. prevede faptul că, în condițiile legii, contractul încetează prin executare, acordul de voință al părților, denunțare unilaterală, expirarea termenului, îndeplinirea sau, după caz, neîndeplinirea condiției, imposibilitate fortuită de executare, precum și din orice alte cauze prevăzute de lege.

Potrivit art. 1824 alin. (2) C. civ., atunci când contractul de închiriere s-a încheiat fără determinarea duratei și nu s-a convenit altfel, locatorul poate denunța contractul prin notificare, cu respectarea unui termen de preaviz care nu poate fi mai mic de:

¹⁷ Curtea de Apel Galați.

- a) 60 de zile, dacă intervalul de timp pentru care s-a stabilit plata chiriei este de o lună sau mai mare;
- b) 15 zile, dacă intervalul de timp pentru care s-a stabilit plata chiriei este mai mic de o lună.

În conformitate cu art. 1825 alin. (2) C. civ., dacă închirierea este pe durată determinată, iar în contract s-a prevăzut că locatorul poate denunța unilateral contractul în vederea satisfacerii nevoilor locative proprii sau ale familiei sale, acestei denunțări i se aplică termenul de preaviz prevăzut la art. 1.824 alin. (2).

Apreciem că hotărârea consiliului local nu conduce la încetarea contractului de locațiune, întrucât o atare modalitate de încetare, prin act administrativ, nu este prevăzută de lege pentru încetarea efectelor acestui act juridic. De asemenea, această hotărâre nu constituie o denunțare a contractului, întrucât numai o parte contractantă are dreptul de denunțare, iar în cazul analizat partea contractantă nu este consiliul local, ci municipiul, ca unitate administrativ-teritorială.

În concluzie, opinia INM este aceea că, prin hotărâre a consiliului local, nu încetează contractele de închiriere încheiate de unitatea administrativ-teritorială, motiv pentru care acțiunea în evacuarea imobilelor promovată împotriva chiriașilor se impune a fi respinsă ca neîntemeiată.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

17. Titlul problemei de drept:

Reconstituirea dreptului de proprietate în condițiile legilor fondului funciar în favoarea protopopiatului greco-catolic în localitățile în care nu este înființată parohie greco-catolică.¹⁸

Materia: drept civil

Subcategoria: fond funciar

Obiect Ecris: fond funciar

Acte normative incidente: art. 22 din Legea nr. 18/1991, art. 23 din Legea nr. 1/2000, Decretul nr. 358/1948, Decretul-Lege nr. 9/1989, Decretul-Lege nr. 126/1990, H.G. nr. 1.218/2008.

Cuvinte cheie: protopopiat greco-catolic, reconstituire drept de proprietate, fond funciar.

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Subiectul temei privește aspectul dacă protopopiatul greco-catolic este îndreptățit, în principiu, la reconstituirea dreptului de proprietate, în baza legilor fond funciar, în localitățile în care nu este înființată parohie greco-catolică, respectiv dacă se consideră că această entitate poate veni la beneficiul legii, urmând a se analiza pe fond îndreptățirea propriu-zisă, în funcție de situația concretă a terenului din litigiu (după cum acesta a fost sau nu proprietatea bisericii greco-catolice) sau se apreciază *ab initio* că, de vreme ce nu este înființată parohie greco-catolică în localitatea respectivă, protopopiatul nu poate fi beneficiar al reconstituirii în baza legilor fondului funciar.

¹⁸ Curtea de Apel Oradea.

Art. 22 din Legea nr. 18/1991 prevede că:

(1) Din terenurile agricole, comisiile vor atribui în proprietate, *la cererea comisiilor parohiale ori a altor organe reprezentative ale comunităților locale de cult* - din mediul rural -, o suprafață de teren de până la 5 ha în echivalent arabil pentru fiecare parohie sau schit, aparținând cultelor recunoscute de lege, ori de până la 10 ha teren agricol în echivalent arabil în cazul mănăstirilor, *în măsura în care toate aceste așezăminte au posedat în trecut terenuri agricole* preluate de cooperativele agricole de producție, iar în prezent nu au asemenea terenuri ori au suprafețe restrânse. În zonele necooperativizate, reconstituirea dreptului de proprietate se va face din terenurile aflate în proprietatea statului și în administrarea primăriilor, la propunerea acestora, prin ordinul prefectului.

(2) Dispozițiile art. 9 alin. (5) se aplică în mod corespunzător.

(3) Organele reprezentative ale unităților de cult, recunoscute de lege, din mediul rural, pot cere reconstituirea dreptului de proprietate și pentru suprafața de teren agricol care reprezintă diferența dintre suprafața de 5 ha, în cazul parohiilor, și suprafața pe care au avut-o în proprietate, dar nu mai mult de 10 ha, și pentru suprafața ce reprezintă diferența dintre suprafața de 10 ha, în cazul mănăstirilor și schiturilor, și suprafața pe care au avut-o în proprietate, dar nu mai mult de 50 ha.

(4) Dispozițiile art. 9 rămân aplicabile.

(5) Pentru parohiile, schiturile și mănăstirile din mediul urban, consiliile și organele reprezentative ale acestora pot cere reconstituirea dreptului de proprietate în condițiile alin. (3) și (4).

(6) Pot cere reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole care le-au aparținut în proprietate, în limita suprafețelor pe care le-au avut, și organele reprezentative ale altor unități de cult, astfel: a) centrul patriarhal, până la 200 ha; b) centrele eparhiale, până la 100 ha; c) protoierii, până la 50 ha; d) parohiile din mediul urban, până la 10 ha; e) filialele din mediul rural și urban, până la 10 ha.”

Art. 23 din Legea nr. 1/2000 stabilește că:

(1) *Structurile reprezentative ale unităților de cult* pot dobândi în proprietate, prin reconstituire, *suprafețe de teren agricol pe care le-au avut*, astfel: a) centre eparhiale, până la 100 ha; b) protoierii, până la 50 ha; c) mănăstiri și schituri, până la 50 ha; d) parohii și filii, până la 10 ha.

(1²) Unitățile de cult prevăzute la alin. (1), dacă au avut în proprietate suprafețe mai mari decât cele retrocedate până la intrarea în vigoare a prezentei legi, pot cere reconstituirea dreptului de proprietate pentru întreaga suprafață deținută în 1945.

Decretul nr. 358/1948 pentru stabilirea situației de drept a fostului cult greco-catolic stabilește:

Art. 1. În urma revenirii comunităților locale (parohii) ale cultului greco-catolic la cultul ortodox român și în conformitate cu art. 13 din Decretul nr. 177/1948, organizațiile centrale și statutare ale acestui cult, ca: Mitropolia, Episcopiile, capitlurile, ordinele, congregațiunile, *protopopiatele*, mănăstirile, fundațiunile, asociațiunile, cum și orice alte instituții și organizațiuni, sub orice denumire, *încetează de a mai exista*.

Art. 2. *Averea mobilă și imobilă* aparținând organizațiilor și instituțiilor arătate la art. 1 din prezentul decret, cu excepția expresă a averii fostelor parohii, *revine Statului Român*, care le va lua în primire imediat. O comisiune interdepartamentală compusă din delegați ai Ministerelor: Cultelor, Finanțelor, Afacerilor Interne, Agriculturii și Domeniilor și Învățământului Public, va hotărî destinația acestor averi, putând atribui o parte din ele Bisericii Ortodoxe Române sau diferitelor ei părți componente.

Decretul nr. 358/1948 a fost abrogat prin Decretul-lege nr. 9/1989.

Decretul-lege nr. 126/1990 privind unele măsuri referitoare la Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) prevede:

Art. 1. Ca urmare a abrogării Decretului nr. 358/1948, prin Decretul-lege nr. 9/1989, Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) este recunoscută oficial. Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) se organizează și funcționează în conformitate cu regimul juridic general al cultelor religioase din România.

Art. 2. *Bunurile preluate de către stat prin efectul Decretului nr. 358/1948, aflate în prezent în patrimoniul statului, cu excepția moșiilor, se restituie, în starea lor actuală, Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică).* În vederea identificării, inventarierii și predării acestor bunuri se instituie o comisie formată din reprezentanți ai statului și ai Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică), numiți prin hotărâre a guvernului.

H.G. nr. 1.218/2008 privind recunoașterea Codului de Drept Canonic al Bisericii Romano-Catolice și a Codului Canoanelor Bisericilor Orientale prevede:

Can. 926: §1. Dacă nu este prevăzut altfel de drept, bunurile și drepturile persoanei juridice lipsite de membri trebuie păstrate, administrate sau exercitate prin grija acelei autorități care în caz de desființare are competența să dispună de ele; această autoritate trebuie să prevadă, conform normei dreptului, îndeplinirea fidelă a îndatoririlor care grevează aceste bunuri, precum și să se îngrijească ca voința fondatorilor sau a donatorilor să fie îndeplinită întocmai;

Can. 276: § 1. (553 § 1) Protopopul este un preot pus în fruntea unui protopopiat compus din mai multe parohii, spre a împlini în acel loc, în numele Episcopului eparhial, sarcinile determinate de drept.

Ne raliem opiniei potrivit căreia Protopopiatul greco-catolic poate veni la beneficiul legii, chiar dacă în localitate nu s-a înființat parohie greco-catolică, raportat la următoarele argumente:

- art. 22 din Legea nr. 18/1991 și art. 23 din Legea nr. 1/2000 stipulează îndreptățirea unităților de cult la reconstituirea dreptului de proprietate anterior deținut, prin intermediul structurilor ei reprezentative, fără a face vreo distincție după cum în localitățile respective este sau nu înființată parohie greco-catolică;

- în ceea ce privește calitatea protopopiatului de a solicita reconstituirea dreptului de proprietate asupra imobilelor ce au aparținut bisericii, în lipsa unei parohii înființate în localitate, sunt aplicabile dispozițiile H.G. nr. 1.218/2008 citate anterior;

În concluzie, opinia INM este în sensul că Protopopiatul Greco-Catolic este îndreptățit, în principiu, la reconstituirea dreptului de proprietate, în baza legilor fond funciar, în localitățile în care nu este înființată parohie greco-catolică. Această entitate poate veni la beneficiul legii, urmând a se analiza pe fond îndreptățirea propriu-zisă, în funcție de situația concretă a terenului din litigiu.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

18. Titlul problemei de drept:

Posibilitatea stabilirii măsurii reparatorii constând în acordarea în compensare a unor imobile în situația inexistenței listei întocmite de unitatea deținătoare privind imobilele care pot fi acordate în compensare.¹⁹

Materia: drept civil

Subcategoria: drepturi de proprietate și alte drepturi reale

Obiect ECRIS: Legea nr. 10/2001, Legea nr. 165/2013

Acte normative incidente: art. 1 alin. (5), art. 9, art. 10 alin. (10), art. 11 alin. (8) și art. 26 din Legea nr. 10/2001 și Capitolul III din Legea nr. 165/2013.

Cuvinte cheie: compensare imobile, listă neîntocmită

Prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 12/14.05.2018, pronunțată în recurs în interesul legii, **se pot acorda în compensare și alte bunuri decât cele menționate în lista întocmită de entitatea investită cu soluționarea cererii** formulate în baza Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, **dacă persoana îndreptățită face dovada caracterului disponibil al acestora.**

În același sens, în cadrul dezbaterilor, a fost indicată, ca practică judiciară a Secției I civile din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, decizia nr. 541/23.03.2017.

19. Titlul problemei de drept:

Efectele deciziilor Curții de Conturi prin care se impune măsura recuperării prejudiciului produs printr-un act al administrației publice locale cu caracter individual, constatat ca fiind nelegal în temeiul art. 4 din Legea nr. 554/2004. Calitatea de debitor al obligației de reparare a prejudiciului (terțul beneficiar al actului administrativ și/sau conducătorul instituției sau altă persoană vinovată din cadrul acesteia).²⁰

Materia: civil

Subcategoria: pretenții

Obiect ECRIS: pretenții

Acte normative incidente: art. 5 alin. (5), art. 33 alin. (3) teza finală și art. 64 din Legea nr. 64/1992, art. 4 din Legea nr. 554/2004, art. 1.635 și urm. C. civ.

Cuvinte cheie: act administrativ, excepție de nelegalitate, prejudiciu, persoană responsabilă de repararea prejudiciului, restituirea prestațiilor

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Ipoteza supusă analizei este cea în care printr-o decizie a Curții de Conturi se reține existența unui prejudiciu produs prin alocarea nelegală a unor fonduri publice printr-un act administrativ individual al unei autorități publice. În condițiile art. 4 din Legea nr. 554/2004 se constată caracterul nelegal al actului administrativ prin care s-au alocat fondurile publice, punându-se problema recuperării prejudiciului produs prin emiterea actului, prejudiciu reprezentat de fondurile publice astfel alocate.

¹⁹ Curtea de Apel București.

²⁰ Curtea de Apel Constanța.

Potrivit art. 5 alin. (5) din Legea nr. 94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi, entitățile auditate poartă întreaga răspundere pentru acțiunile lor și nu pot fi absolvite de această răspundere prin invocarea rapoartelor Curții de Conturi.

Art. 33 alin. (3) din același act normativ prevede că în situațiile în care se constată existența unor abateri de la legalitate și regularitate, care au determinat producerea unor prejudicii, se comunică conducerii entității publice auditate această stare de fapt; stabilirea întinderii prejudiciului și dispunerea măsurilor pentru recuperarea acestuia devin obligație a conducerii entității auditate.

Prin urmare, din perspectiva efectelor deciziei Curții de Conturi, se impune concluzia că acestea sunt obligatorii pentru entitatea publică auditată, câtă vreme decizia Curții de Conturi nu a fost contestată sau contestația formulată a fost respinsă în mod definitiv.

În atare condiții, entitatea publică auditată are obligația efectuării de demersuri în vederea stabilirii întinderii prejudiciului, cât și al recuperării acestuia.

Opinia INM este în sensul că deciziile Curții de Conturi prin care se impune măsura recuperării prejudiciului produs printr-un act al administrației publice locale cu caracter individual doar obligă autoritatea la efectuarea demersurilor în acest sens, acțiunea în justiție concret demarată de autoritate împotriva beneficiarilor actului administrativ neavând drept cauză juridică decizia Curții de Conturi, ci raportul juridic concret dintre părți.

Art. 4 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 prevede că:

(1) Legalitatea unui act administrativ cu caracter individual, indiferent de data emiterii acestuia, poate fi cercetată oricând în cadrul unui proces, pe cale de excepție, din oficiu sau la cererea părții interesate.

(2) Instanța investită cu fondul litigiului și în fața căreia a fost invocată excepția de nelegalitate, constatând că de actul administrativ cu caracter individual depinde soluționarea litigiului pe fond, este competentă să se pronunțe asupra excepției, fie printr-o încheiere interlocutorie, fie prin hotărârea pe care o va pronunța în cauză. În situația în care instanța se pronunță asupra excepției de nelegalitate prin încheiere interlocutorie, aceasta poate fi atacată odată cu fondul.

(3) În cazul în care a constatat nelegalitatea actului administrativ cu caracter individual, instanța în fața căreia a fost invocată excepția de nelegalitate va soluționa cauza, fără a ține seama de actul a cărui nelegalitate a fost constatată.

(4) Actele administrative cu caracter normativ nu pot forma obiect al excepției de nelegalitate. Controlul judecătoresc al actelor administrative cu caracter normativ se exercită de către instanța de contencios administrativ în cadrul acțiunii în anulare, în condițiile prevăzute de prezenta lege.

În ceea ce privește efectele admiterii excepției de nelegalitate, din art. 4 alin. (3) din Legea nr. 554/2004 rezultă că admiterea excepției de nelegalitate nu are ca efect anularea actului administrativ nelegal, spre deosebire de acțiunea în anulare a acestuia.

Opinia INM este aceea că admiterea excepției de nelegalitate produce consecințe asupra conținutului raportului juridic transpus în plan procesual în litigiul de fond numai între părțile litigante, instanța judecând litigiul fără a mai ține seama de actul a cărui nelegalitate a fost constatată, făcând să devină lipsite de suport susținerile părții care își fundamentează dreptul pretins sau apărarea pe actul administrativ respectiv.

Pe de altă parte, sensul temei propuse, din modul în care a fost redactată, pare a viza problema de a ști dacă decizia Curții de Conturi deschide calea unei acțiuni în recuperarea

prejudiciului de la terții beneficiari ai actului administrativ sau de la conducătorul instituției sau de la o altă persoană vinovată din cadrul acesteia.

Din această perspectivă, observăm că dispozițiile legale anterior enunțate conduc la concluzia obligației entității publice auditate de a face demersurile ce se impun pentru recuperarea prejudiciului.

În lipsa unor dispoziții legale exprese contrare, apreciem că autoritatea publică poate proceda în sensul reparării prejudiciului fie de la terții beneficiari, fie de la conducătorul instituției sau de la o altă persoană vinovată din cadrul acesteia, cu singura condiție ca cele două căi urmate să nu conducă la o îmbogățire fără justă cauză a autorității publice. Cu titlu de exemplu, dacă în urma unei acțiuni formulate împotriva terțului beneficiar, fondurile publice alocate nelegal sunt recuperate integral, entitatea publică nu mai are interes în angajarea răspunderii civile și a conducătorul instituției sau altă persoană vinovată din cadrul acesteia, la fel cum angajarea răspunderii civile a conducătorul instituției sau altă persoană vinovată din cadrul acesteia exclude o acțiune a autorității publice îndreptată împotriva terțului beneficiar, rămânând spre analiză posibilitatea unei acțiuni în regres a conducătorul instituției sau altei persoane vinovate din cadrul acesteia împotriva terțului beneficiar.

Cât privește temeiul acțiunii îndreptate împotriva terțului beneficiar, se rețin dispozițiile art. 28 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, potrivit cărora dispozițiile prezentei legi se completează cu prevederile Codului civil și cu cele ale Codului de procedură civilă, în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de putere dintre autoritățile publice, pe de o parte, și persoanele vătămate în drepturile sau interesele lor legitime, pe de altă parte.

Sunt incidente, totodată, dispozițiile art. 1 alin. (6) din Legea nr. 554/2004, potrivit cărora autoritatea publică emitentă a unui act administrativ unilateral nelegal poate să solicite instanței anularea acestuia, în situația în care actul nu mai poate fi revocat întrucât a intrat în circuitul civil și a produs efecte juridice. În cazul admiterii acțiunii, instanța se pronunță, dacă a fost sesizată prin cererea de chemare în judecată, și asupra validității actelor juridice încheiate în baza actului administrativ nelegal, precum și asupra efectelor juridice produse de acestea. Acțiunea poate fi introdusă în termen de un an de la data emiterii actului.

Pentru situația în care reclamantul nu este autoritatea emitentă a actului administrativ sunt aplicabile dispozițiile art. 18 alin. (3) din Legea nr. 554/2004, potrivit cărora în cazul soluționării cererii, instanța va hotărî și asupra despăgubirilor pentru daunele materiale și morale cauzate, dacă reclamantul a solicitat acest lucru.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

20. Titlul problemei de drept:

Natura juridică și consecințele nerespectării termenului instituit de art. 32 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 în cererile întemeiate pe dispozițiile art. 35 alin. (1) și (2) din Legea nr. 165/2013.²¹

Materia: civil

Subcategoria: drepturi de proprietate și alte drepturi reale

Obiect ECRIS: Legea nr. 165/2013

Acte normative incidente: art. 32 alin. (1), art. 35 din Legea nr. 165/2013, art. 2.545 și urm. C. civ.

²¹ Curtea de Apel Constanța.

Cuvinte cheie: termen de decădere, procedură administrativă, înscrisuri suplimentare, dreptul de a completa dosarul administrativ

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 32 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, se instituie un termen de decădere în procedura administrativă, de 120 de zile, în care persoanele care se consideră îndreptățite pot completa cu înscrisuri dosarele depuse la entitățile investite de lege; termenul curge de la data la care persoanei i se comunică în scris documentele necesare soluționării cererii sale.

Problema de drept supusă analizei se ridică în cauzele care au ca obiect fie contestațiile formulate de persoanele interesate împotriva deciziilor emise în condițiile art. 33 și 34 din Legea nr. 165/2013, fie în cazul cererilor întemeiate pe dispozițiile art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, atunci când entitatea investită de lege nu emite decizia în termenele prevăzute la art. 33 și 34, iar persoana care se consideră îndreptățită se adresează instanței judecătorești pentru soluționarea cererii sale.

În ambele situații expuse, potrivit dispozițiilor art. 35 alin. (3) din Legea nr. 165/2013 instanța judecătorească se pronunță asupra existenței și întinderii dreptului de proprietate și dispune restituirea în natură sau, după caz, acordarea de măsuri reparatorii în condițiile acestei legi.

Situația premisă este cea în care entitatea investită de lege comunică titularului cererii documentele lipsă ce sunt necesare soluționării cererii sale în procedura administrativă, iar acesta din urmă nu depune înscrisurile solicitate în termenul prevăzut de art. 32 alin. (1) din lege, iar ulterior, fie contestă decizia emisă în lipsa documentelor solicitate, fie, ca urmare a împlinirii termenelor prevăzute de art. 33 și 34 din aceeași lege, neurmăte de emiterea unei decizii, se adresează instanței solicitând soluționarea pe fond a cererii de restituire. În dovedirea cererii de chemare în judecată reclamantul solicită administrarea probelor reprezentate de înscrisurile solicitate în procedura administrativă de entitatea investită de lege.

În ceea ce privește natura juridică a termenului reglementat de art. 32 alin. (1) din Legea nr. 165/2013, apreciem că aceasta constituie un termen relativ (de recomandare) în procedura judiciară, notificantul asumându-și însă riscul dispunerii unei soluții de respingere a notificării de către entitatea investită imediat expirării acestui termen în procedura administrativă.

Termenul în discuție nu poate fi considerat termen de decădere de drept substanțial, întrucât dreptul de a completa dosarul administrativ cu înscrisuri nu constituie un drept subiectiv. De asemenea, acest termen nu reprezintă nici un termen de decădere de drept procesual, din moment ce etapa administrativă este anterioară demarării procesului. Dacă s-ar considera că termenul este de decădere de drept procesual ar însemna că și în ipoteza în care notificantul a depus înscrisurile în cea de-a 121 zi, entitatea investită ar trebui să respingă notificarea, deși cunoaște faptul că înscrisurile depuse tardiv vor fi luate în considerare de către instanță, în procesul demarat, din moment ce nu există o restrângere legală expresă de drepturi procesuale în acest sens în etapa judecătorești, iar o atare concluzie nu poate fi acceptată.

În cadrul proceselor declanșate în temeiul dispozițiilor art. 35 din Legea nr. 165/2013, reclamantul are dreptul să administreze probe în condițiile și termenele reglementate de Codul de procedură civilă, inclusiv înscrisurile ce nu au fost depuse în procedura administrativă la care s-a făcut anterior referire.

Nesocotirea termenului poate produce efecte sub aspectul neacordării cheltuielilor de judecată în cadrul litigiului respectiv, pentru ipoteza în care persoana care se consideră îndreptățită nu depune înscrisurile solicitate în faza administrativă, deși acestea erau determinante pentru soluționarea cererii sale, motiv pentru care cererea este respinsă, iar ulterior, contestația împotriva deciziei de respingere este admisă exclusiv în urma administrării înscrisurilor depuse abia cu ocazia soluționării contestației formulate în temeiul art. 35 alin. (1) din Legea nr. 165/2013.

Într-o asemenea situație, față de cuprinsul dispozițiilor art. 453 alin. (1) C. proc. civ., chiar dacă cererea principală urmează să fie admisă, cererea reclamantului de acordare a cheltuielilor de judecată se impune a fi respinsă ca neîntemeiată, neputându-se reține culpa procesuală a părților.

În concluzie, opinia INM este în sensul că termenul instituit de art. 32 alin. (1) din Legea nr. 165/2013, termen de decădere în procedura administrativă, are însă caracter relativ în procedura judiciară, consecința nerespectării sale putându-se reflecta în planul procesului demarat prin prisma neacordării cheltuielilor de judecată solicitate de persoana îndreptățită.

Participanții au apreciat că termenul prevăzut de art. 32 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 este un termen de decădere în procedura administrativă, instituit pentru a asigura soluționarea cu celeritate a cererii persoanei îndreptățite.

Depunerea probelor în procedura judiciară este guvernată însă de dispozițiile Codului de procedură civilă, iar acordarea cheltuielilor de judecată este condiționată de reținerea culpei procesuale în sarcina entităților investite cu soluționarea notificării.

21. Titlul problemei de drept:

Problema întârzierilor constatate în procedura citării în cauzele ce au ca temei Convenția de la Haga din 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii de copii, precum și modalitățile prin care aceasta ar putea fi remediată, prin comisii rogatorii în vederea asigurării procedurii de citare cu celeritate prin agenți procedurali ai instanțelor cărora li se adresează cererea de comisie rogatorie.

Materia: dreptul civil

Subcategoria: familie și minori

Obiect Ecris: răpire internațională de copii

Acte normative incidente: Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii de copii, adoptată la Haga la 25 octombrie 1980, la care România a aderat prin Legea nr. 100/1992; art. 10, art. 11 din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003;

Cuvinte cheie: citare, răpire internațională de copii.

Opinia Institutului Național al Magistraturii²²:

Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii de copii, adoptată la Haga la 25 octombrie 1980 (denumită în continuare Convenția de la Haga), la care România a aderat prin Legea nr. 100/1992²³, vizează asigurarea înapoierii imediate a copiilor deplasați sau reținuți ilicit în orice stat contractant²⁴.

²² Opinia aparține Catedrei de Dreptul Uniunii Europene din cadrul INM și a fost redactată de judecător Gabriela FLORESCU, Curtea de Apel București, formator INM.

²³ M. Of., Partea I, nr. 243/30.09.1992.

²⁴ Pentru statele contractante la această convenție, a se vedea <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24>

Potrivit art. 3 din Convenția de la Haga din 1980, deplasarea sau reținerea ("neînapoierea") unui copil se consideră ilicită:

a) când are loc prin violarea unui drept privind încredințarea, atribuit unei persoane, unei instituții sau oricărui alt organism acționând fie separat, fie împreună, prin legea statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înaintea deplasării sau neînapoierii sale; și

b) dacă la vremea deplasării sau neînapoierii acest drept era exercitat în mod efectiv, acționându-se separat sau împreună ori ar fi fost astfel exercitate, dacă asemenea împrejurări nu ar fi survenit.

Pentru statele membre ale Uniunii Europene, Convenția de la Haga din 1980 este completată de Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000²⁵. În relațiile dintre statele membre, regulamentul prevalează asupra Convenției de la Haga din 1980 în materiile reglementate de acest instrument (art. 60 din Regulamentul nr.2201/2003).

Convenția de la Haga din 1980 dispune că autoritățile judiciare sau administrative ale oricărui stat contractant trebuie să procedeze de urgență în vederea înapoierii copilului (art. 11).

Potrivit Legii nr. 369/2004 *rep.* privind aplicarea convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii²⁶, în soluționarea cererilor de înapoiere a copilului aflat pe teritoriul României ca urmare a unei deplasări sau rețineri ilicite în sensul art. 3 din Convenție, competența aparține Tribunalului București [art. 2 alin. (2)].

La cererea persoanei fizice, a instituției interesate sau a autorității centrale a statului solicitant, autoritatea centrală română (Ministerul Justiției) va facilita acordarea asistenței judiciare gratuite de către un avocat. În acest scop, autoritatea centrală română va înainta de îndată, întreaga documentație decanului baroului din circumscripția instanței competente să soluționeze cererea de înapoiere. În temeiul art. 8¹ din O.U.G. nr. 51/2008²⁷, decanul baroului desemnează, în termen de 3 zile, prin decizie pentru persoana cu reședința obișnuită în străinătate care a formulat cererea de înapoiere, obligatoriu, din oficiu, un avocat, pentru sesizarea instanței, reprezentare și asistare în primă instanță, în căile de atac ordinare și extraordinare și inițierea măsurilor de executare silită. Avocatul desemnat va introduce cererea de înapoiere la instanța competentă, în termen de 7 zile de la data primirii înștiințării desemnării sale.

Legea nr. 369/2004 *rep.* dispune că litigiile având ca obiect **soluționarea cererilor de înapoiere a unui copil aflat pe teritoriul României se face de urgență și cu precădere, cu citarea în termen scurt a părților**, cu participarea obligatorie a procurorului [art. 9 alin. (1)]. Soluționarea cererii se face în contradictoriu cu persoana despre care se susține că a deplasat sau a reținut minorul în România, iar întâmpinarea nu este obligatorie. În aceste litigii, termenele de judecată nu pot fi mai mari de 2 săptămâni. Reclamantul din străinătate este obligat să indice domiciliul ales în România, unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, într-o serie de cauze, a constatat încălcarea de către autoritățile române a articolului 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cu privire la dreptul la viață privată și de familie, raportat la procedurile instituite în fața autorităților naționale în temeiul Convenției de la Haga privind răpirea internațională de copii. Printre aceste cauze în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea de către autoritățile române a dreptului la viață privată și de familie în cazurile de răpire de internațională de copii enumerăm: *Monory împotriva*

²⁵ JO L 338, 28.12.2003, p.1-29.

²⁶ M.Of., Partea I, nr.352/13.05.2014

²⁷ M.Of., Partea I, nr. 327/25.04.2008.

României (decizia din 5 aprilie 2005), Blaga împotriva României (decizia din 1 iulie 2014), Karrer împotriva României (decizia din 21 februarie 2012), Iosub Caras împotriva României (decizia din 27 iulie 2007).

În aceste cauze, în esență, Curtea a reținut faptul că autoritățile române nu și-au îndeplinit obligațiile pozitive care le incumbă în temeiul art. 8 din Convenție, printre care și **asigurarea celerității cu privire la procedurile ce vizează cauzele de răpire internațională. Astfel, s-a constatat de către CEDO că procedurile naționale în cauzele de răpire menționate au avut o durată între 8 și 12 luni.**

Convenția de la Haga stabilește un termen de 6 săptămâni de la introducerea cererii de înapoiere a copilului și până la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești pronunțate de instanțele naționale.

În vederea soluționării cu celeritate a cauzelor de răpire internațională de copii, prezentul punct de vedere abordează problema remedierii întârzierilor constatate în procedura de citare.

Problema citării cu întârziere în cauzele de răpire internațională este determinată de faptul că în aceste litigii competența în primă instanță aparține exclusiv Tribunalului București, iar persoana care a reținut sau deplasat ilicit copilul se poate afla nu numai în circumscripția teritorială a acestui tribunal, ci în orice județ din România. Se pune astfel problema cum se poate asigura celeritatea în comunicarea citației și a actelor de procedură în ipoteza în care destinatarul acestor acte se află în circumscripția altor tribunale.

Apreciem că soluția pentru citarea și comunicarea cu celeritate a actelor de procedură în această ipoteză o regăsim în art. 154 alin. (1) C. proc. civ. Potrivit acestei dispoziții, **comunicarea citațiilor și a tuturor actelor de procedură se va face, din oficiu, prin agenții procedurali ai instanței sau prin orice alt salariat al acesteia, precum și prin agenți ori salariați ai altor instanțe, în ale căror circumscripții se află cel căruia i se comunică actul.**

Rezultă din conținutul dispozițiilor menționate mai sus că instanța poate comunica citațiile și celelalte acte de procedură nu numai prin agenții procedurali proprii, ci și prin agenți procedurali ai instanței în circumscripția căreia se află destinatarul actului de procedură. Prin urmare, Tribunalul București sau Curtea de Apel București pot transmite citația către partea aflată în alt județ, prin agenții procedurali ai tribunalului sau ai curții de apel în circumscripția cărora are domiciliul persoana care a deplasat sau reținut ilicit copilul.

Această comunicare prin agenții procedurali ai altei instanțe nu implică însă efectuarea unei comisii rogatorii.

În practică, o astfel de sesizare a unei alte instanțe pentru comunicarea citației prin agenții săi procedurali are loc prin emiterea unei adrese de către instanța în fața căreia se judecă litigiul²⁸, către instanța în circumscripția căreia locuiește destinatarul actului. În vederea asigurării urgenței citării, apreciem că adresa poate fi transmisă prin fax sau poștă electronică, la aceasta atașându-se citația sau orice alte acte procedurale care urmează a fi comunicate.

Modul în care instanța solicitantă și cea solicitată vor proceda în vederea comunicării actelor către destinatarul acestora, aflat în circumscripția altei instanțe decât cea în care se desfășoară litigiul este stabilit de art. 154 alin. (3) C. proc. civ. Potrivit acestei dispoziții, **instanța solicitată, când i se cere să îndeplinească procedura de comunicare pentru altă instanță, este obligată să ia de îndată măsurile necesare, potrivit legii, și să trimită instanței solicitante dovezile de îndeplinire a procedurii.**

²⁸ A se vedea în acest sens și D.N. Theohari, în *Noul cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, vol. I, ediția a doua, G. Boroi, O. Spineanu-Matei, D.N. Theohari, A. Costanda, D.M. Gavriș, C. Negrilă, F.G. Păncescu, M. Eftimie, V. Dănilă, M. Stancu, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 436.

Apreciem că, în vederea asigurării urgenței și instanța solicitată va putea transmite dovezile de îndeplinire a procedurii prin fax.

Comunicarea prin agent procedural a citației va putea fi efectuată nu numai în localitatea în care se află sediul instanței solicitate, ci în orice altă localitate aflată în circumscripția sa și în care își are domiciliul persoana care a reținut ilicit copilul. Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești²⁹ prevede că agentul procedural comunică actele de procedură persoanelor din localitatea unde se află sediul instanței, depunând cel mai târziu a doua zi dovezile de înmânare. Pentru cazuri urgente și când dotarea instanțelor permite, comunicarea actelor de procedură se va putea efectua prin agent procedural și în alte localități [art. 64 lit. a)].

Suntem de acord cu opiniile din doctrină³⁰ potrivit cărora formularea limitativă a art. 65 din Regulament sub aspectul cazurilor în care se realizează comunicarea prin agent procedural trebuie considerată abrogată implicit în temeiul art. 83 lit. k) din Legea nr. 76/20125 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă. Oricum, având în vedere că procedura în cazurile de răpire este una urgentă și se încadrează în limitarea impusă de art. 64 lit. a) din Regulamentul de ordine interioară, nu există niciun motiv pentru care, în această ipoteză, agentul procedural să nu se deplaseze și în altă localitate decât cea în care se află sediul instanței, pentru comunicarea citației și a altor acte de procedură.

Din dispozițiile art. 154 C. proc. civ. rezultă că legea privilegiază comunicarea citației și a celorlalte acte de procedură prin agenții procedurali. Folosirea celorlalte mijloace de comunicare (prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire, prin telefax, poștă electronică, pe cheltuiala părții interesate prin executori judecătorești sau prin curierat rapid) poate avea loc numai atunci când comunicarea prin agenți procedurali sau prin alți salariați ai instanței nu este posibilă³¹.

În concluzie, apreciem că, în vederea citării cu celeritate, în cauzele ce au ca temei Convenția de la Haga din 1980, instanța în fața căreia se desfășoară litigiul având ca obiect răpirea de copii va trimite actele de procedură instanței în circumscripția căreia își are domiciliul persoana care a deplasat sau reținut ilicit minorul, în vederea comunicării. Instanța solicitată va lua de îndată măsurile corespunzătoare în vederea comunicării către destinatar a actelor de procedură prin agent procedural și va transmite prin cele mai rapide mijloace instanței solicitante dovezile de îndeplinire a procedurii.

În unanimitate, participanții și-au însușit soluția expusă în opinia INM.

Întocmit:

Judecător Delia Narcisa THEOHARI, formator INM

Judecător Andreea POPESCU, formator INM

Judecător Gabriela Florescu, formator INM

Nadia-Simona ȚĂRAN, personal de specialitate juridică asimilat magistraților, INM

²⁹ M. Of. nr. 970/28.12.2015

³⁰ A se vedea: S.I. Vidu, *Aspecte privind modalitățile și procedura de comunicare a actelor de procedură potrivit Noului Cod de Procedură civilă*, pe site-ul http://www.inm-lex.ro/fisiere/d_175/Aspecte%20privind%20modalitatile%20si%20procedura%20de%20comunicare%20a%20actelor%20de%20procedura%20potrivit%20NCPC.pdf. Articolul poate fi regăsit și în revista Studii și cercetări juridice, nr.4/2013, p.440; D.N. Theohari, *op cit.*, p.436. În sensul că art. 64 din regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești se poate aplica în același timp cu art. 154 C. pr. civ., a se vedea, A. Tabacu, *Citarea și comunicarea actelor de procedură civilă*, Ed. Universul juridic, București, 2013, p. 97, 98.

³¹ A se vedea G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ed. a 4-a, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 321.